

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Ex. A.

S. O. U.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1936: 50

ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

ANGÅENDE

BEREDANDE AV VIDGADE ARBETS- UPPGIFTER FÖR SVENSKA KONSTNÄRER

AVGIVET DEN 1 DECEMBER 1936

AV SAKKUNNIGA, TILLKALLADE AV CHEFEN FÖR

ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

S T O C K H O L M

1 9 3 6

Statens offentliga utredningar 1936

Kronologisk förteckning

1. Betänkanden 1 rörande serafimerlasarettets ekonomi samt 2 rörande lasarettets ställning och verksamhet. Heggström. 187 s. **E.**
2. Förslag till konvention mellan Sverige och Schweiz om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar m. m. Norstedt. 55 s. **U.**
3. Betänkande med förslag om vissa föreskrifter beträffande konsumtionsmjölk. Marcus. 68 s. **Jo.**
4. Betänkande med förslag till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, m. m. Marcus. 56 s. **Ju.**
5. Betänkande med förslag angående revision av lagstiftningen rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. Marcus. 397 s. **Fi.**
6. Utredning med förslag rörande bidrag åt barn till änkor och vissa invalider samt åt föräldralösa barn. Beckman. 98 s. **S.**
7. Socialiseringsproblemet. Allmänna synpunkter. Tiden. viij, 99 s. **Fi.**
8. Ur socialiserings »européiska» idékrets. Tiden. viij, 210 s. **Fi.**
9. Socialiseringsidéer och socialiseringspraxis i Sovjetunionen. 1. Tiden. iv, 206 s. **Fi.**
10. Statligt kaffemonopol. Marcus. 192 s. **Fi.**
11. Förslag till psalmbok för svenska kyrkan. Uppsala, Almqvist & Wiksell. 58*, 319 s. **E.**
12. Betänkande angående förlösningssvården och barnmorskeväsendet samt förebyggande mödra- och barnavård. Norstedt. 120 s. **Se.**
13. Betänkande angående familjebeskattningen. Marcus. 147 s. **Fi.**
14. Betänkande angående dels planmässigt sparande och dels statliga bosättningslån. Norstedt. 55 s. **S.**
15. Betänkande angående moderskapspenning och mödrahjälp. Norstedt. 78 s. **S.**
16. Utredning rörande förhållandet mellan land- och sjötrafikmedel. Heggström. 183 s. **K.**
17. Förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m. Norstedt. viij, 418 s. **Ju.**
18. Undersökningar rörande det samlade skattetrycket i Sverige och utlandet. Marcus. viij, 308 s. **Fi.**
19. Betänkande med förslag till lagstiftning angående skyddsskogar m. m. Marcus. 172 s. 1 karta. **Jo.**
20. Betänkande med förslag i anledning av verkställd granskning av 1932 års trafikutrednings förslag till förordning angående allmän automobiltrafik. Heggström. 54 s. **K.**
21. Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1935. Marcus. 274 s. 1 karta. **S.**
22. Den svenska sjöfartsnärings. Statistisk-ekonomisk undersökning. Norstedt. 111 s. **H.**
23. Betänkande angående åtgärder för avhjäljande av de inom vissa delar av Norrbottens läns lappmark yppade missförhållanden samt rörande de kostnader som därav kunde föräntas m. m. Luleå, Länstryckeriet. 318 s. 1 bilaga. **S.**
24. Betänkande med förslag till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och boutredning m. m. Norstedt. 62 s. **Ju.**
25. Betänkande med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker m. m. Marcus. 163 s. **Fi.**
26. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till revision av lagstiftningen angående avstyckning m. m. Marcus. 79 s. **Jo.**
27. Angående kontrollen över elektriska starkströmsanläggningar. Heggström. 185 s. **H.**
28. Kyrkogodset i Skåne, Halland och Blekinge under dansk tid. Marcus. xxxj, 405 s. **E.**
29. Betänkande om socialstyrelsens organisation. Beckman. 151 s. **S.**
30. Betänkande med förslag till lagstiftning angående skogar å städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län. Marcus. 108 s. **Jo.**
31. Betänkande med utredning och förslag angående åtgärder för särskild undervisning och utbildning av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren. Heggström. 164 s. **E.**
32. Svensk arbetslöshetspolitik åren 1914–1935. Norstedt. 122 s. **S.**
33. Förslag till vissa ändringar i kungl. byggnadsstyrelsens normalförslag till gatukostnadsbestämmelser enligt 49 § stadsplanlagen. Marcus. 7 s. **K.**
34. Utredning rörande de svenska universitets- och högskolestudenternas sociala och ekonomiska förhållanden. Av S. Wicksell och T. Larsson. Bilaga till betänkande med undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena. Lund, Ohlsson. ij, 381 s. **E.**
35. Promemoria angående ändring av bestämmelserna rörande kommunernas underställningsfria länerätt. Marcus. 38 s. **Fi.**
36. Psalmbok för svenska kyrkan. Förslag avgivet den 29 febr. 1936, övararbetat av inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga. Uppsala, Almqvist & Wiksell. xxiv, 98 s. **K.**
37. Utredning angående revision av bestämmelserna om tingshusbyggnadsskyldigheten. Norstedt. 53 s. **Ju.**
38. Betänkande med förslag rörande jaktlagstiftningsfrågor. 1. Förslag till lag om rätt till jakt samt jaktstadga ävensom andra därmed sammanhängande författningar. Marcus. 202 s. **Jo.**
39. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till åtgärder för att bereda ökade möjligheter för den mindre bemedlade befolkningen på landsbygden att förena småbruk med hemindustri, hantverk, hemslöjd, pälsdjuruppfödning m. m. Marcus. 97 s. **Jo.**
40. Betänkande med förslag till omorganisation av den med statsmedel understödda kemiska analys- och kontrollverksamheten. Heggström. 80 s. **Jo.**
41. Betänkande med förslag rörande förhandlingsordning för statsjänstemän. Norstedt. 153 s. **K.**
42. Betänkande med utredning och förslag rörande rikets ekonomiska kartläggning och därmed sammanhängande organisationsspörsmål angående rikets landkarteverk. Idun. 278 s. 7 kartbil. **Jo.**
43. 1935 års lotsverksakkunniga. Betänkande 2. Förslag till lotsförordning. Marcus. 112 s. **H.**
44. Betänkande med utredning och förslag angående sammanförande och organisation av i Stockholm befintliga arkeologiska samlingar från Medelhavsländerna och främre Orienten. Heggström. 63 s. **E.**
45. Rationaliserings- och ersättningsfrågor i samband med ifrågasatt införande av statligt brännöljemonopol. Marcus. 95 s. **Fi.**
46. Betänkande angående sterilisering. Marcus. 80, 46* s. **S.**
47. Utredning med förslag rörande förskottering av underhållsbidrag till barn utom äktenskap m. f. Beckman. 87 s. **S.**
48. Betänkande med förslag till lönereglery för lärare vid folk- och småskolor. Norstedt. 204 s. **Fi.**
49. Utredning med förslag angående omorganisation av dövstumundervisningsväsendet. Heggström. 257 s. **E.**
50. Betänkande och förslag angående beredande av vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer. Heggström. 48 s. **E.**

Ann. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1936: 50
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG
ANGÅENDE
BEREDANDE AV VIDGADE ARBETS-
UPPGIFTER FÖR SVENSKA
KONSTNÄRER

AVGIVET DEN 1 DECEMBER 1936
AV SAKKUNNIGA, TILLKALLADE AV CHEFEN FÖR
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

STOCKHOLM 1936
IVAR HEGGSTRÖMS BOKTRYCKERI A. B.

368701

PLATE 1. THE GREAT WALL OF CHINA

THE GREAT WALL OF CHINA

THE GREAT WALL OF CHINA

THE GREAT WALL OF CHINA

THE GREAT WALL OF CHINA

THE GREAT WALL OF CHINA

THE GREAT WALL OF CHINA

THE GREAT WALL OF CHINA

THE GREAT WALL OF CHINA

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet.

Den 2 mars 1936 har statsrådet och chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet på grund av Kungl. Maj:ts den 21 februari 1936 lämnade bemyndigande uppdragit åt nuvarande statsrådet och chefen för Kungl. Justitiedepartementet, ledamoten av riksdagens första kammare, professorn K. G. Westman, ledamoten och byråchefen i byggnadsstyrelsen, byggnadsrådet Paul Hedqvist, skulptören Ivar Johnsson, ledamoten av riksdagens andra kammare, redaktören Conrad Jonsson och konstnären Eigil Schwab att inom ecklesiastikdepartementet biträda med utredning och avgiva förslag i fråga om beredande av ökade arbetstillfällen för svenska konstnärer genom utsmyckning av offentliga byggnader.

Sedermera har assessorn i Svea Hovrätt Gunnar Danielson förordnats att tjänstgöra såsom sekreterare hos de sakkunniga.

Resultatet av de sakkunnigas arbete innefattas i det betänkande, som härmed i enlighet med Kungl. Maj:ts medgivande överlämnas tryckt.

Stockholm den 1 december 1936.

Vördsamt

K. G. WESTMAN.

PAUL HEDQVIST.

IVAR JOHNSSON.

CONRAD JONSSON.

EIGIL SCHWAB.

G. Danielson.

hvar statshövud och chef för Kungl. Källvärdighetsdepartementet.

Den 2 mars 1878 har statshövud och chef för Kungl. Källvärdighetsdepartementet på grund av Kungl. Maj:ts den 21 februari 1878 lämnade befallning utlyst till utnämning af utnämning statshövud och chef för Kungl. Justitiedepartementet, ledamot af utnämning utrikes ämbets, professor K. G. Westman, ledamot af utnämning i byggnadsstyrelsen, byggnadsstatshövud Paul Hedqvist, statshövud Ivar Johansson, ledamot af utnämning utrikes ämbets, ledamot Conrad Johansson och konstnären E. J. Schwarz att inom utbildningsdepartementet biträda med utnämning och utrikes försök i fråga om utnämning av utnämning utrikes ämbets, genom utnämning av utnämning utrikes ämbets.

Statshövud har utnämning i Sv. Hov:tt Gunnar Johansson förordnats att utnämning utrikes ämbets, som de utnämning.

Statshövud av de utnämning utrikes ämbets i det utnämning, som utnämning i utnämning och Kungl. Maj:ts utnämning utrikes ämbets.

Stockholm den 1 december 1878.

Vårdsamt.

K. G. WESTMAN

IVAR JOHANSSON

PAUL HEDQVIST

E. J. SCHWARZ

CONRAD JOHANSSON

G. Johansson

Kap. I. Direktiven för de sakkunnigas arbete.

I det yttrande till statsrådsprotokollet, varmed statsrådet och chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet, Arthur Engberg, anmälde ärendet om tillkallande av sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning och avgiva förslag i fråga om beredande av ökade arbetstillfällen för svenska konstnärer, anförde denne bland annat följande:

Få samhällsgrupper i vårt land torde i högre grad än konstnärerna fått erfara följderna av den ekonomiska kris, som inträdde efter världskrigets slut. Sådan situationen för de flesta utövare av bildande konst då tedde sig, blev det ganska snart uppenbart, att statens ingripande var nödvändigt för att bringa hjälp i det inträdda nödläget. De vädjanden till staten att här träda hjälpsamt emellan, som tid efter annan framförts, ha ej heller förklingat helt ohörda. Jag vill i sådant avseende erinra om följande.

Den 23 februari 1923 medgav Kungl. Maj:t, att ett penninglotteri finge anordnas samt att av behållningen i lotteriet viss del, motsvarande ett beräknat nettobelopp av 270 000 kronor, skulle tillfalla en av Kungl. Maj:t samma dag tillsatt nämnd, som, på sätt i direktiven för densamma närmare angavs, skulle genom inköp av målningar och skulpturer bereda konstnärerna ökade möjligheter att finna avsättning för sina arbeten.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 13 november 1924 beviljades vidare tillstånd att anordna ett konstlotteri om 125 000 »kronor» à 2 kronor per lott för understödande av konstnärer. Vinsterna utgjordes till största delen av målningar och skulpturer (300 st.) samt etsningar (1 600 st.), inköpta från svenska konstnärer.

Ytterligare må omnämnas följande åtgärder i samma syfte. Åren 1930—1935 har riksförbundet för bildande konst erhållit tillhoppa 145 000 kronor av lotterimedel, varav 75 000 kronor använts för inköp av konstverk från utövande svenska konstnärer, och åren 1932—1933 tilldelades föreningen svensk konst för varor tillhoppa 20 000 kronor, likaledes av lotterimedel. Därjämte hava beviljats avsevärda bidrag av lotterimedel för uppförandet av konstmuseer och anordnandet av utställningar, vilka bidrag alltså indirekt kommit konstnärerna till godo. Erinras må även, att Kungl. Maj:t i ett fåtal fall beviljat enskilda konstnärer understöd för deras konstnärliga verksamhet.

I detta sammanhang bör jämväl medtagas nationalmusei anslag till inköp av levande svenska konstnärers arbeten, vilket anslag, för närvarande endast 18 000 kronor, visserligen närmast torde hava tillkommit i musealt syfte men naturligtvis i sin mån tjäna till stödande av det konstnärliga arbetet.

Genom de nyssnämnda hjälpåtgärderna hava de ekonomiska svårigheterna för en del av våra konstnärer visserligen för någon tid lättat, men någon varaktig förbättring har givetvis ej genom dessa mera sporadiska ingripanden kunnat uppnås. Det aktuella läget torde därför icke heller kunna betecknas såsom mycket ljusare än under de första efterkrigsåren.

Det är ett känt förhållande, att skaran av yrkesmässigt arbetande konstutövare här i landet är relativt talrik, något som för visso bidrager till försörj-

ningssvårigheterna. Om åtskilliga av dessa människor gäller, att deras prestationer icke äro av den kvaliteten, att de böra av det allmänna uppmuntras att fortsätta sin verksamhet. Helt annorlunda ställer det sig i fråga om dem, vilkas arbete har ett fullvärdigt konstnärligt värde. Här har staten i mitt tycke ett betydande intresse av att tillse, att ej det konstnärliga skapandet hämmas genom hårt ekonomiskt betryck och brist på arbetstillfällen. Konstnärskårens misär kan eljest även bliva konstens.

Jag behöver här icke framhäva den kvalificerade konstens alltmera stegrade betydelse såsom kulturfaktor. Den tid ligger redan långt tillbaka, då intresset för och förmågan att förstå konst ansågs vara privilegiet för ett fåtal. I våra dagar äro både intresset och förståelsen för konst i god växt. Konsten är på väg att bliva allas egendom. Såväl i offentliga byggnader och samlingslokaler som på arbetsplatserna, i fabriker och på kontoren, har ett konstnärligt inslag vunnit allt högre uppskattning. Denna utveckling bör på allt sätt understödjas. Härigenom skapas ock de naturliga förutsättningarna för att konstens arbetare erhålla gynnsammare ekonomiska villkor.

Från denna utgångspunkt synes ett öfvervägande böra ske under vilka former staten nu bör på ett verksamt och varaktigt sätt ingripa till förbättrande av konstnärernas villkor och arbetsmöjligheter.

Staten har, såsom nämnts, hittills huvudsakligen givit konstnärerna sitt ekonomiska stöd genom beviljande av lotterier. Gentemot denna form för hjälpåtgärder kan i första hand åberopas, att den avser ett mera tillfälligt stöd. Mot en sålunda anordnad hjälpverksamhet synes ock den erinran kunna göras, att den lätteligen kommer att vidlås av en viss planlöshet och dessutom har en alltför markerad karaktär av nödhjäl.

Ur alla synpunkter riktigare synes mig vara att för de goda konstnärerna skapa ökade arbetstillfällen genom att i större utsträckning än hittills och på ett mera planmässigt sätt taga dem i anspråk för konstnärliga kulturinsatser i samhällets tjänst. I sådant avseende erbjuda våra offentliga byggnader, ämbetslokaler, skolor, sjukhus o. s. v., rika möjligheter. Vid planerandet av byggnader för allmänna ändamål har, synes det mig, i allmänhet alltför liten uppmärksamhet ägnats frågan om dessa byggnaders såväl inre som yttre konstnärliga utsmyckning. Det vore enligt min mening oriktigt att påstå, att detta som regel är beroende på bristande uppskattning av konsten. I stället torde det förhålla sig så, att man vanemässigt icke vid de förberedande arbetena för ett byggnadsföretag räknar med någon plats för konsten.

Det synes mig böra tagas under öfvervägande, huruvida icke, då fråga är om uppförandet av nya byggnader för statens räkning, sådana anordningar kunde träffas, att det bleve obligatoriskt att för konständamål beräkna visst kostnadsbelopp. Vad för dylikt ändamål ansåges erforderligt skulle alltså ingå såsom en del för sig i kostnadsberäkningarna för den planerade byggnaden. Ett sådant förfarande torde möjligen förutsätta att för varje fall en summarisk plan för byggnadens konstnärliga utsmyckning uppgöres. Att därvid konstnärlig sakkunskap bör medverka synes självfallet. Svårare är att bedöma, under vilka former och efter vilka regler sedermera avgöranden skola träffas i fråga om vilka konstverk som skola för en viss byggnad anskaffas. Måhända kan för detta ändamål ett särskilt organ bliva behöfligt. Jag vill i detta sammanhang icke underlåta att framhålla vikten av att denna sak ordnas på sådant sätt, att uppdragen att utföra det konstnärliga arbetet icke få karaktären av beställningsarbete, som hämmar konstnärligt skapande efter egna intentioner. I detta sam-

band vill jag ock framhålla en annan icke oväsentlig synpunkt. De konstalster, som här skulle komma i fråga, böra givetvis uteslutande utgöras av arbeten av levande svenska konstnärer. Det blir en lika vansklig som nödvändig uppgift att söka utfinna en sådan anordning, som borgar för att uppdragen att utföra byggnadernas utsmyckning lämnas under iakttagande av största möjliga objektivitet gentemot såväl olika konstriktningar som de enskilda konstnärerna. Jag finner det även angeläget att här påpeka, att till den verksamhet, som här avses, bör kunna ifrågakomma ej endast monumentalkonst utan även konstalster av en mera intim karaktär, såsom mindre skulpturer, tavlor för rummens prydnad, etsningar, teckningar o. s. v.

Det synes mig vara av vikt, att det jämväl undersökes, huruvida och i vad mån från statens sida åtgärder kunna och böra vidtagas i syfte att anordningar till främjande av konsten av det slag, jag ovan skisserat, må komma till användning jämväl i fråga om kommunala och andra icke-statliga offentliga byggnader. Även frågan om möjligheterna att på liknande sätt stödja konstnärlig verksamhet, då det gäller offentliga öppna platsers prydnad med konstverk, torde i detta sammanhang vara förtjänt att uppmärksammas.

Kap. II. Inledning.

Såsom i de av statsrådet och chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet lämnade direktiven för de sakkunnigas arbete (se ovan sid. 5—7) framhålles torde få samhällsgrupper i vårt land i högre grad än konstnärerna fått erfara följderna av de ekonomiska kriser, som inträffat efter världskrigets slut. Den konstnärliga verksamheten är ytterst känslig för växlingar i konjunkturerna. Men även under tider, som kännetecknas som normala inom näringslivet, äro svårigheterna för konstnärerna att erhålla arbete och skälig ersättning för detsamma betydande. Till vissa anledningar härtill återkomma de sakkunniga nedan. Antalet utöfvere av bildande konst i vårt land är tämligen stort, och efterfrågan på konst svarar icke på långt när mot produktionen. Statsmakterna ha tid efter annan nödgats inskrida för att bringa konstnärerna hjälp. I direktiven hava omnämnts en serie åtgärder i sådant syfte. Det understöd åt konsten, som sålunda lämnats, har varit av tillfällig karaktär och icke medfört någon varaktig förbättring i konstnärernas ekonomiska läge. Vädjandena till statsmakterna om hjälp ha därför fortsatt. De sakkunniga vilja erinra om tvenne framställningar härutinnan.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 december 1933 hemställde konstnärerna Olle Hjortzberg, E. Johanson-Thor, Carl Eldh, Mollie Faustman, Otte Sköld, Sven Erixson, Alf Munthe, Ivar Johnsson och John Lundquist, att Kungl. Maj:t måtte behjärta konstnärernas svåra läge och av 1934 års riksdag söka erhålla eller eventuellt av lotterimedel anvisa det nödvändiga penningbeloppet till det kvalificerade konstnärliga arbetets stöd. I skrivelserna framhölls, bland annat, att en hjälpaktion från statens sida syntes oundgängligen nödvändig, om landets konstnärliga och kulturella värden icke skulle spolieras. En sådan hjälpaktion kunde enligt petitionärerna tänkas organiserad på olika sätt, varvid särskilt nämndes inköp av kvalitativt goda konstverk och direkta beställningar.

Över denna framställning har Kungl. Akademien för de fria konsterna avgivit infortrat yttrande (se nedan sid. 10—11). Genom beslut den 4 januari 1935 har Kungl. Maj:t funnit ifrågavarande ansökning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Vid 1934 års riksdag yrkades i två likalydande motioner (nr 107 i första kammaren av herr Olof Olsson m. fl. och nr 195 i andra kammaren av herr Vougt m. fl.), att riksdagen måtte medgiva, att av anslaget till arbetslöshetens bekämpande en summa av förslagsvis 100 000 kronor skulle få användas till hjälp åt förtjänta svenska konstnärer i enlighet med grunder,

som Kungl. Maj:t skulle äga bestämma. I motionerna framhölls, att ett inskrifande från statsmakternas sida vore nödvändigt, därest man inte ville riskera ett förintande av den kulturella tillgång, som landets levande och kvalitativt mest betydande konst utgjorde. Statsutskottet, som behandlade dessa motioner, fann sig i sitt utlåtande (nr 159) böra avstyrka desamma »med hänsyn till de konsekvenser, vartill ett bifall till dessa motioner uppenbarligen skulle kunna leda». Utskottet hemställde, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Motionerna blevo därefter av riksdagen avslagna.

Enligt de sakkunnigas mening är det ett samhällsintresse, att avsättningen av god konst ökas högst avsevärt. Att god konst är en kulturfaktor av den största betydelse får anses oomtvistligt. Konsten fyller en verklig uppgift i samhället och får icke betraktas som en lyxvara, förbehållen ett penningstarkt fåtal. Det är därför beklagligt att nödgas konstatera, att varken målarkonst eller skulptural konst för närvarande intaga den ställning i vårt land, som rätteligen bör tillkomma dem.

Vid planerandet av offentliga byggnader har i allmänhet alltför liten uppmärksamhet ägnats frågan om dessa byggnaders yttre och inre konstnärliga utsmyckning. Detta har till stor del berott därpå, att största möjliga sparsamhet städse måst iakttagas vid äskandet av anslag till sådana byggnader. Ehuru en byggnads estetiska och konstnärliga värde i övervägande grad är beroende av halten av det arkitektoniska och tekniska arbetet beträffande planläggning, uppbyggnad och materialbehandling, kan konstnärlig utsmyckning otvivelaktigt förhöja och berika en byggnads estetiska värde. En sådan utsmyckning bör enligt de sakkunnigas mening äga rum i väsentligt större utsträckning än vad hittills varit fallet i fråga om statliga och kommunala byggnader. Med hänsyn till konstens stora folkuppfostrande betydelse är bristen på konstnärlig utsmyckning i synnerhet beklaglig i fråga om byggnader, som i större utsträckning besökas av ungdom eller en mera talrik allmänhet, såsom exempelvis skolor och sjukhus. I de flesta undervisningsanstalter råder brist på goda konstverk. Det har ofta och med fog framhållits, att det i skolorna göres alltför litet i syfte att bringa ungdomen i kontakt med den bildande konsten. Detta förhållande är desto mera beklagligt, som ungdomens intryck och upplevelser hava ett avgörande inflytande på den vuxna människans livsuppfattning. Även våra sjukhus äro som regel vanlottade i fråga om konstnärlig utsmyckning. Bland sjukhuslokaler, som böra komma i åtnjutande av konst, kunna nämnas väntrum, i vilka de flesta poliklinikpatienter få tillbringa en relativt lång tid, samt sjuksalar och dagrum. De sakkunniga vilja emellertid framhålla, att särskilt under de sista årtiondena ett antal statliga och kommunala byggnader blivit föremål för konstnärlig utsmyckning, bekos-

tad av byggnadsanslag eller av medel, som ur donationsfonder eller av enskilda mecenater ställts till förfogande. Det är tillräckligt att erinra om de verk av prins Eugen, Bruno Liljefors, Carl Larsson, Georg Pauli, Axel Törneman, Nils Kreuger, Torsten Palm, Sven Erixson, Carl Milles, Carl Eldh, Ivar Johnsson, Stig Blomberg m. fl., som pryda olika undervisningsanstalter i Stockholm och några andra städer såsom exempelvis Göteborg, Jönköping och Kalmar.

De sakkunniga förmena, att staten bör stödja den konstfrämjande verksamhet, som måste anses vara av behovet påkallad. Med den uppfattning om konstens sociala och kulturella betydelse samt om samhällets behov av konst, åt vilken de sakkunniga ovan givit uttryck, anse de sakkunniga det vara helt naturligt, att det stöd, som bör lämnas det konstnärliga arbetet, icke får karaktären av nödhjälpsåtgärder. Inköp av konst skall i första hand föranledas av samhällets behov och vid valet bör inom ramen för tillgängliga medel den konstnärliga kvaliteten tillmätas avgörande betydelse.

Tanken att på ett mera stadigvarande sätt bistå konstnärerna har tid efter annan kommit till uttryck. Därvid har även möjligheten att i större utsträckning än hittills taga konstnärerna i anspråk i den offentliga byggnadsverksamheten blivit beaktad. Sålunda uttalade professorn Axel Ludvig Romdahl i en tidningsuppsats i februari 1933, att konstens tryggade tillvaro i det moderna samhället vore ett komplicerat problem samt att i fråga om monumentalkonst »något mycket väsentligt vore vunnet, om vid offentliga byggen i kalkylerna från början upptages ett i jämförelse med totalkostnaden mycket blygsamt belopp till konstnärlig utsmyckning».

Även Kungl. Akademien för de fria konsterna har uttalat sig för att staten borde mera metodiskt än vad hittills skett stödja den bildande konsten. I sitt utlåtande över den förut omnämnda framställningen till Kungl. Maj:t av ett antal konstnärer anslöt sig akademien till petitionärernas hemställan om ökat stöd från statsmakternas sida åt den bildande konsten samt anförde därvid bland annat:

I detta sammanhang vill akademien betona vikten av, att det avsedda anslaget icke får den karaktär av ren nödhjälps, som mer eller mindre blivit fallet vid föregående tillfällen. Syftet med den föreslagna åtgärden bör vara ett främjande av den kvalificerade konsten, vars existens i dessa hårda tider äventyras.

För att en dylik stödaktion skall få den avsedda effektiviteten bör den, enligt akademins mening, dock ej inskränkas till ett tillfälligt engångsanslag utan planeras för en följd av år. Ja, det måste för akademien stå som ett önskemål, att ett anslag för här ifrågavarande ändamål måtte i framtiden ingå i den ordinarie kulturbudgeten och således icke årligen behöva bli föremål för omprövning i den hårda konkurrensen om lotterimedel.

Vad anslagets storlek beträffar, synes det akademien, att 100 000 kronor årligen vore det minimibelopp, som borde komma ifråga, om någon effektivitet av ovan antydd räckvidd skall uppnås.

Petitionärerna hava icke närmare preciserat sin mening om det begärda anslagets utnyttjande. De påpeka endast tvenne tänkbara linjer härför, dels inköp av färdiga konstverk, dels direkta beställningar. Akademien ansluter sig till denna uppfattning. Inköpen skulle då närmast avse tillskott till landets museer men dessutom smyckandet av offentliga platser. Här finnas hos vederbörande myndigheter och institutioner säkerligen många varmt omfattade önskemål att förvärva vissa redan befintliga arbeten av svenska konstnärer. De uppdrag, vartill anslagsmedlen delvis skulle användas, borde i avsevärd grad kunna gälla pryddandet med målningar och skulptur av statens egna byggnader, främst då de, som nu planerats för de närmaste åren såsom ett led i strävandet att minska arbetslösheten. Det faller sig helt naturligt att i detta sammanhang framföra en sådan tanke, då ju det ekonomiska tidsläget också orsakat den kvalificerade konstens nuvarande betryck.

Akademien har även upptagit till prövning frågan, på vad sätt ett anslag av allmänna medel till här angivna ändamål skulle omhändrhas och fördelas. Akademien har därvid kommit till den uppfattningen, att denna angelägenhet borde läggas i händerna på en för detta ändamål särskilt utsedd nämnd av förslagsvis fem personer, nämligen två målare, två skulptörer och en arkitekt, utsedda av Eders Kungl. Maj:t, på förslag av konstakademien beträffande målarna och skulptörerna samt av byggnadsstyrelsen beträffande arkitekten. Av nämndens medlemmar torde två böra väljas utanför akademiens krets. För förnyelse av nämnden skulle kunna sörjas genom en bestämmelse, att varje år en medlem nytillsättes.

En så sammansatt nämnd borde äga förutsättningar att på ett planmässigt sätt, med omsikt och opartiskhet, under känslan av koncentrerat personligt ansvar förvalta uppdraget att åt de bästa arbetskrafterna på den bildande konstens område förmedla statens uppmuntrande och verksamma stöd.

De sakkunniga föreslå i de följande kapitlen en serie åtgärder i syfte att i ökad utsträckning tillgodose statens och kommunernas behov av konst och därigenom främja det konstnärliga arbetet. I detta sammanhang skall endast angivas huvudpunkterna av de sakkunnigas förslag. Ledningen av den statliga konstfrämjande verksamhet, som de sakkunniga förorda, bör enligt deras mening anförtros ett för ändamålet inrättat organ, benämnt Statens konstråd. De sakkunniga föreslå, att vid planerandet av nybyggnader för statens räkning särskilda kostnadsbelopp som regel skola avses för konstnärlig utsmyckning. Dessa belopp skola i enlighet med vad som i direktiven för de sakkunnigas verksamhet ifrågasatts användas för förvärv av monumentalkonst samt konstalster av mera intim karaktär såsom mindre skulpturer, tavlor, etsningar, teckningar m. m. De sakkunniga föreslå vidare, att av lotterimedel tillskapas en fond, kallad Fonden för främjande av bildande konst. Avkastningen av denna fond samt under en följd av år även särskilda anslag av lotterimedel böra få tagas i anspråk för statliga och kommunala byggnaders samt offentliga öppna platser pryddande med konstverk. Även enskilda sammanslutningar med ideell verksamhet skola under vissa förutsättningar kunna tillerkännas bidrag av lotterimedel för konstnärliga ändamål. Tipsmedel böra enligt de sakkunnigas uppfattning

disponeras för anskaffande av konst för idrottsanläggningar. De sakkunniga göra slutligen vissa uttalanden av principiell innebörd beträffande nöjes-skattemedlens användning samt statens bidrag till folkskoleväsendet. De ökade arbetstillfällena för konstnärer, som genom de ifrågasatta åtgärderna skulle skapas, torde på ett naturligt och stadigvarande sätt främja den bildande konsten.

De sakkunnigas förslag syfta ej allenast till att öka statens omsorger för konsten. De avse också att på olika sätt väcka och ge stöd åt kommunernas intresse för bildande konst. Det vore enligt de sakkunnigas mening önskvärt, att även kommunerna vid planerandet av offentliga byggnader räknade med kostnader för byggnadernas prydnad med konstverk.

En ökad uppskattning av det konstnärliga arbetet från statens och kommunernas sida torde vara ägnad att öka allmänhetens intresse för konst och därigenom bereda konstnärerna vidgade arbetsuppgifter. Det är givetvis en angelägenhet av den största vikt för konstnärerna, att intresset för konst utbreddes till allt vidare lager i samhället. Åtskilliga sammanslutningar sträva på olika sätt att öka den stora allmänhetens förståelse för konst. De sakkunniga vilja i korthet erinra om den verksamhet i sådant syfte, som bedrivs av Riksförbundet för bildande konst och av Sveriges allmänna konstförening.

Riksförbundet för bildande konst är en sammanslutning mellan sådana svenska museer, institutioner och sammanslutningar, i vilkas verksamhet ingår att utbreda och fördjupa intresset för bildande konst. Förbundets syfte är i första hand att genom samverkan emellan öka deras möjligheter i konstbildande riktning. Förbundet vill söka nå sitt mål genom att i så vida delar av vårt land som möjligt skapa tillfällen att se god konst ävensom att genom pedagogisk verksamhet i tal och skrift utbreda intresse och förståelse för konst. Riksförbundet anordnar utställningar, i synnerhet vandringsutställningar, i betydande utsträckning. Av förbundets styrelseberättelse för år 1935 framgår, att en vandringsutställning under detta år ägnades åt »Svensk nutidskonst, skulptur, måleri och grafik» och en annan vandringsutställning samma år åt »Modernt svenskt måleri, urval ur aktuella strömningar». Dessa båda parallellt löpande utställningar ha på åtskilliga platser i landet förmedlat kontakt med nutida svenskt konstliv. Riksförbundet har intresserat sig för ungdomens estetiska fostran och under 1935 anordnat utställningar i 9 läroverk och flickskolor i Stockholm och dess omgivning. Det konstintresse, som växt fram i skolorna som en följd av förbundets verksamhet, har förbundet betraktat som ett av sina mest glädjande arbetsresultat. Sammanlagda besökarantalet på riksförbundets utställningar under 1935 var omkring 52 000 personer. På inbjudan av hyresgästernas spar-kasse- och byggnadsförening (HSB) deltog riksförbundet med samlingar av målningar i de hemutställningar, som HSB på hösten 1934 anordnat i nyuppförda bostadsbyggen i Stockholm, Göteborg, Malmö och 16 andra samhällen i olika delar av landet. Ändamålet med riksförbundets medverkan var att bjuda de mindre bemedlade hemmen möjlighet att förvärva god konst till överkom-

liga priser och därmed motverka spridningen av underhaltiga verk. Omkring 600 konstverk av 137 konstnärer utställdes under ett par veckors tid i en miljö, som utgjorde en god ram omkring tavlorna. Maximipriset hade satts till 300 kronor, och ett 70-tal konstverk funno köpare. Totala besökarantalet på dessa hemutställningar uppgick till omkring 175 000 personer.

Sveriges allmänna konstförening har till ändamål att inom landet verka och utbreda intresse för bildande konst samt främja dess bästa. För detta ändamål vill föreningen, bland annat, anordna offentliga utställningar, företrädesvis av levande svenska konstnärers arbeten, samt inköpa och bland föreningens ledamöter årligen utlottna eller på annat sätt sprida värdefulla konstverk, huvudsakligen av levande svenska konstnärer. Av föreningens styrelseberättelse för år 1935 framgår, att föreningen under nämnda år inköpt konst för ett sammanlagt belopp av 39 915 kronor. En av föreningen på hösten 1935 anordnad utställning i Stockholm omfattade 333 verk av 160 konstnärer och besöktes av över 2 700 personer.

Konstintresset i vårt land är utan tvivel i stigande. Det gäller att till konstnärernas fromma tillvarata detta intresse och främja avsättningen av konst. Det finnes utan tvivel en stor marknad för konst, som hittills blivit i tämligen ringa utsträckning bearbetad. Enligt direktiven för de sakkunnigas verksamhet har de sakkunnigas uppgift begränsats till att avse utredning och förslag i fråga om beredande av ökade arbetstillfällen för svenska konstnärer genom utsmyckning av offentliga byggnader samt genom offentliga öppna platsers prydnad med konstverk. De sakkunniga vilja emellertid framhålla, att det vid sidan av de former för det konstnärliga arbetets stöd, som av dem föreslagits, finnas andra möjligheter att främja konsten. För att öka efterfrågan på konst och uppnå goda försäljningsresultat är det nödvändigt, att konstverken eller reproduktioner därav hållas tillgängliga för allmänheten på ett såväl för denna som för konstnärerna smidigt sätt. Det skulle enligt de sakkunnigas mening vara en stor fördel för konstnärerna, om de finge möjlighet att utställa sina arbeten under mindre ekonomiskt betungande former än vad för närvarande i allmänhet är fallet. Men även bortsett från denna svårighet lämna de nuvarande metoderna för försäljning av konst mycket övrigt att önska. En särskild, hela landet omfattande organisation skulle säkerligen kunna öka avsättningen av konst i vårt land högst avsevärt. En dylik sammanslutning skulle kunna stimulera allmänhetens intresse för konst genom att anordna permanenta utställningar i de större städerna och vandringsutställningar i större samhällen i övriga delar av landet samt genom massspridning av kataloger och broschyrer.

Kap. III. Vissa åtgärder i utlandet för att stödja konstnärlig verksamhet.

Konstnärernas nödläge är icke någon för Sverige säregen företeelse. Tvärtom ha konstnärerna på ett flertal andra håll att kämpa med betydande ekonomiska svårigheter. I åtskilliga länder har det allmänna fått inskrida för att i olika former bistå konstnärerna. De sakkunniga komma i fortsättningen att lämna en översiktlig redogörelse för vissa åtgärder, som av stat eller enskilda organisationer vidtagits i några länder för att stödja det konstnärliga arbetet.

Amerikas förenta stater.

I Amerikas förenta stater bedrives sedan några år tillbaka en omfattande verksamhet från statens sida i syfte att bereda förtjänta konstnärer arbetstillfällen i det allmännas tjänst.

Den 16 oktober 1934 inrättades på initiativ av sekreteraren i »Treasury Department» (finansdepartementet) Henry Morgenthau »Section of Painting and Sculpture» (avdelningen för måleri och skulptur), som sorterar under »Procurement Division» (anskaffningsavdelningen) i »Treasury Department». Avdelningen för måleri och skulptur har ledningen av statens konstfrämjande verksamhet och söker bereda konstnärer arbete genom att engagera dem för konstnärlig utsmyckning av federala nybyggnader, vilka höra under »Treasury Department», såsom posthus, domstolsbyggnader, sjukhus för marinen etc. Den största offentliga nybyggnadsverksamheten i landet står under ledning av »The Public Buildings Branch» (avdelningen för offentliga byggnader), som lyder under »Procurement Division».

Alla byggnadsritningar, som utföras genom »Procurement Division», överlämnas till avdelningen för måleri och skulptur, vilken granskar dem för att utröna, om byggnaderna lämpligen kunna ge plats för väggmålning eller skulptur. I många fall framlägger arkitekten för avdelningen en plan rörande en byggnads utsmyckning. Om en planerad byggnad med hänsyn till arkitektur och ändamål lämpar sig för konstnärlig utsmyckning, reserveras en summa av byggnadsanslaget (som regel icke mer än 1 procent) för byggnadens prydnad med konstverk. Om det när byggnaden är till 75 procent fullbordad visar sig, att det icke blir nödvändigt att för själva bygget utnyttja de reserverade medlen, föreskriver chefen för »Procurement

Division», att medlen skola användas till utförande av väggmålningar eller skulpturer.

Syftet med denna verksamhet är att för statens räkning förvärva de yppersta konstverk, som amerikanska konstnärer kunna prestera under lämpligaste och friaste former, och att på samma gång stimulera de lokala myndigheternas och den stora allmänhetens intresse för konst.

För att få kontakt med de bästa konstnärerna anordnas som regel tävlingar. Så snart medel blivit tillgängliga, anmodar avdelningen för måleri och skulptur i allmänhet någon konstexpert, som äger smak och omdöme, ofta en museiföreståndare eller en ordförande i en konstsammanslutning, som bor i närheten av den plats, där den ifrågavarande byggnaden skall uppföras, att tjänstgöra som ordförande i en kommitté med uppgift att leda en tävling om byggnadens utsmyckning. Ordföranden tillsändes närmare anvisningar samt ett förslag till tävlingsprogram. I denna kommitté är byggnadens arkitekt självskrivnen ledamot. Ordföranden anmodas att utse en eller tre andra personer till ledamöter i kommittén och väljer dem i allmänhet bland målare och skulptörer. Kommittén går sedan igenom tävlingsprogrammet, föreslår eventuellt ändringar, som kunna vara påkallade med hänsyn till lokala förhållanden, samt återsänder programmet till avdelningen.

Därefter kungöres tävlingen. Alla tävlingar tillkännagivas i en tidskrift, som utkommer regelbundet och som skickas utan kostnad till omkring 4 225 konstnärer och konstintresserade personer. Tidskriften innehåller fullständiga upplysningar om förekommande tävlingar. Den innehåller även artiklar av allmänt intresse samt korta biografier över konstnärer, som vunnit tävlingar. Den undviker medvetet att befatta sig med konstkritik. De ovan samt i det följande lämnade uppgifterna om stöd åt det konstnärliga arbetet i Amerikas förenta stater äro hämtade ur denna tidskrifts nummer för januari—februari 1936. Tävlingarna äro ibland öppna för konstnärer i hela landet men vanligtvis endast för konstnärer inom ett begränsat område. Kommittéledamöterna anmoda personligen för dem kända konstnärer att deltaga i tävlingen samt försöka genom lokalpressen eller på annat sätt intressera konstnärerna i trakten för den blivande tävlingen. Konstnärerna erhålla som regel en tid av tre månader för utarbetandet av sina förslag. Tävlingsdeltagarna skola vara anonyma och insända sina namnsedlar i förseglade kuvert.

Kommittén granskar tävlingsförslagen och insänder sina rekommendationer till avdelningen för måleri och skulptur, där tävlingsarbetena granskas under loppet av en vecka eller tio dagar. Först när avdelningen bestämt, vilket arbete som enligt dess mening bör ifrågakomma för utförande, öppnas namnsedlarna, varvid man erhåller kännedom om de tävlandes namn. Avdelningen underställer därefter »The Supervising Architect»

(överarkitekten) i »Procurement Division» sitt beslut. Om denne godkänner valet, insändes det rekommenderade förslaget eller förslagen till chefen för »Procurement Division» för slutligt godkännande. Vederbörande konstnär anmodas därefter eventuellt att teckna kontrakt med staten om konstverkets utförande.

Ledningen i Washington önskar såvitt möjligt decentralisera arbetet och uppmuntra de lokala kommittéerna. Härigenom stimuleras konstnärens intresse för sin hemort likaväl som hemortens intresse för konstnären. I själva verket har den centrala ledningen endast i ett fåtal fall frångått de lokala kommittéernas förslag, och därvid ha alltid före tillkännagivandet fallen noggrant diskuterats med vederbörande kommitté.

Utbetalningen av arvodet enligt det med staten ingångna kontraktet sker som regel i fyra avdelningar. Det första beloppet erlägges, när de insända skisserna blivit godkända. Stundom inträffar det, att en konstnär, som vunnit en tävlan, icke får sitt tävlingsförslag omedelbart godkänt utan måste låta detsamma undergå förändringar. På grund härav kan det erfordras åtskilliga nya förslag, och i något undantagsfall har det inträffat, att en preliminär uppgörelse hävts, därför att konstnären trots åtskilliga försök icke lyckats åstadkomma ett antagbart förslag. Den sista och största avbetalningen lämnas, när verket är fullbordat, godkänt och uppsatt.

Arvodet uppgår till 10—20 dollars för kvadratfot. Beräkningsgrunden har fastställts efter överläggningar med ett antal erfarna konstnärer, som förklarat, att den ledde till en skälig lön, om den också icke motsvarade de topplöner, som uppnåtts av ett fåtal konstnärer under högkonjunkturen, då ett par konstnärer erhöles ända till 40 dollars per kvadratfot.

Den tid, som konstnären erhåller för arbetets utförande, uppgår som regel till två år, men staten fasthåller icke strängt vid denna tidsbegränsning, utan konstnären kan, om särskilda skäl föreligga, få tiden utsträckt. Arbetet kontrolleras under utförandet av ordföranden i den lokala kommittén, med vilken avdelningen uppgjort ett kontrakt. Enligt detta kontrakt tillerkännes ordföranden en ersättning växlande mellan 50 och 100 dollars för sina löpande utgifter (porton, telefon, telegram och resor). Under de tre månader, som tävlingen pågår, och under den tid av sex månader till två år, under vilken konstnären i allmänhet arbetar med fullgörandet av sitt kontrakt, har ordföranden att stå till tjänst i olika hänseenden. Hans ersättning har uppenbarligen mera en nominell karaktär och representerar icke något arvode för hans arbete. De olika ordförandena lära vid utförandet av sina uppgifter ha visat utmärkt skicklighet och stort intresse.

Förutom de konstnärer, som vunnit tävlingar och därefter tecknat kontrakt med staten, har »Treasury Department» vid sina offentliga konstnärliga arbeten även sysselsatt ett stort antal konstnärer, som insänt utmärkta tävlingsförslag, vilka emellertid av en eller annan anledning icke blivit an-

tagna till utförande. Så har skett i de fall, då de för konstnärliga ändamål avsedda medlen icke uppgått till sådana belopp, att en tävling kunde anses motiverad. Dessa konstnärer hava fått utföra väggmålningar eller skulpturer i nyuppförda postkontor eller domstolsbyggnader i konstnärernas hemorter. Att sålunda i samband med tävlingar öppna möjligheter till arbete även för icke-vinnare har syntts lämpligt, då det ansetts omöjligt att i en statlig verksamhet betala för förslag, som icke kunnat antagas till utförande. Härigenom har man stimulerat konstnärernas intresse för tävlingarna.

Under de första femton månaderna, som den offentliga verksamheten för konstens stödjande pågått, ha 32 tävlingar ägt rum och 72 kontrakt upprättats. Antalet konstnärer, som insänt tävlingsförslag, var 979.

Redan från sin start har avdelningen för måleri och skulptur på olika platser i landet uppmuntrat utställningar av målningar och modeller, som insänts till avdelningens tävlingar. Dessa utställningar fästa ortsmyndigheternas, konstnärernas och den stora allmänhetens uppmärksamhet på avdelningens arbete samt väcka intresse för konst, bland annat genom att visa hur skiftande olika tävlande sökt lösa de dekorativa uppgifterna och på vad sätt de lyckats eller misslyckats.

Avdelningen för måleri och skulptur har samlat fotografier av omkring 2 800 amerikanska konstnärers arbeten. Denna stora samling är i ständigt växande och anses bliva synnerligen värdefull ej blott för avdelningen själv utan även för envar, som vill bilda sig en uppfattning om modern amerikansk konst.

Vid sidan om denna konstfrämjande verksamhet, för vilken redogörelse nu lämnats och som icke har karaktären av nödhjälp, har staten erbjudit understödsbehövande konstnärer arbetstillfällen i enlighet med de regler, som gälla för de allmänna välfärdsarbetena. Den 21 juli 1935 anslag ledaren för de offentliga välfärdsarbetena ett belopp av 530 000 dollars för konstnärlig utsmyckning av federala byggnader, för vars prydnad med konstverk inga medel funnos tillgängliga å ordinarie anslag. Endast verkligt kompetenta konstnärer kommo ifråga för dessa arbetsuppgifter. Ett antal icke understödsbehövande, särskilt skickliga konstnärer anställdes på olika nyckelplatser, där det fanns stora grupper av arbetslösa konstnärer och lämpliga arbetsuppgifter. Åtskilliga av dessa anställningar hade föranletts av goda insatser i tävlingar, som anordnats av avdelningen för måleri och skulptur. Ursprungligen skulle 90 procent av de i verksamheten sysselsatta konstnärerna vara i behov av understöd, men denna siffra sänktes senare till 75 procent. Det totala antalet anställda konstnärer var i början av 1936 259, av vilka 208 voro hjälpbehövande. Lönerna växla mellan 65 och 105 dollars i månaden för lägsta arbetstid av 96 timmar och överensstämma

med de gängse lönerna för kvalificerat yrkesarbete vid de offentliga välfärdsarbetena. Det har visat sig möjligt att utleta en federal byggnad, som lämpligen kunnat prydas med målningar eller skulpturer, inom en radie av 50 miles från varje hjälpbehövande konstnär, som ägt förmåga att utföra dylika arbeten. Arbetsuppgifterna bestå huvudsakligen i utförande av väggmålningar och skulpturer, men även stafflimålning förekommer. Dessa stafflimålningar äro avsedda för, bland annat, ambassader i utlandet. Oaktat man noggrant följt de regler, som gälla för den statliga understödsverksamheten, lär de utförda arbetenas kvalitet vara hög, beroende på konstnärernas goda tekniska skolning.

Tyskland.

Riksdirektören för folkupplysning och propaganda uttalade i skrivelse den 22 maj 1934 till »die Obersten Reichsbehörden» (de främsta riksämbetsverken), »die Landesregierung (In Preussen: Finanzminister, Minister des Innern)» (delstatsregeringarna; i Preussen finansministern och inrikesministern), »die Hauptverwaltung der Deutschen Reichsbahngesellschaft» (huvudförvaltningen i det tyska riksjärnvägsbolaget) samt »der Deutsche Gemeindetag» (»de tyska kommunernas dag»), att den national-socialistiska regeringen funnit det nödvändigt att bereda de bildande konstnärerna och konsthantverkarna ökade arbetstillfällen. Vid alla husbyggen (ny-, till- och ombyggnader), som utfördes av riket, delstaterna, kommunerna, de offentligrättsliga korporationerna och sådana sammanslutningar, i vilka riket, delstater eller kommuner innehade aktiemajoritet eller flertalet andelar, skulle för detta ändamål regelmässigt en lämplig procent av byggnadssumman användas till uppdrag åt bildande konstnärer och konsthantverkare. Som byggnadssumma skulle anses de totala produktionskostnaderna för bygget med undantag för kostnaderna för förvärv av byggnadstomten. Från denna grundsats skulle avsteg få göras för byggnader för mindre betydande ändamål, som icke vore belägna vid gator eller allmänna platser, samt för byggnader, för vilka byggnadskostnaden icke överstege 10 000 riksmark. Till arbeten av bildande konst och konsthantverk räknade riksdirektören bland annat konstnärliga alster av målarkonst, bildhuggarkonst samt smideskonst, konstgjutning, konstglastillverkning, träsnideri och liknande konsthantverk. Däremot skulle ej dit räknas serietillverkade eller fabriksmässigt framställda produkter, ej heller arbeten utan konstnärlig betydelse såsom färgstrykningar, stuckarbeten av sedvanligt slag och dylikt. Konstverken skulle icke anbringas för sin egen skull som tillbehör utan syftning utan göras djupt betydelsefulla (»sinnvoll») i anslutning till ändamålet med byggnaden samt lokala händelser och förhållanden. Med hänsyn till de fristående konstnärernas och konsthantverkarnas fruktansvärda nödläge

borde vid de ifrågasatta konstnärliga arbetena endast undantagsvis anlitas konstnärer, som hade lärarbefattning eller annan anställning.

Riksdagen för finanserna överlämnade därefter med skrivelse den 20 september 1934 till »die Herren Präsidenten der Landesfinanzämter» (presidenterna i delstaternas finansämbetsverk) samt »die Reichsbaudirektion» (riksbyggnadsdirektionen) ovan refererade skrivelse för kännedom med vissa direktiv, vilka beslutats i samråd med riksdagen för folkupplysning och propaganda och delvis innefattade avvikelser från de i dennes skrivelse uppdragna riktlinjerna. Skyldigheten att vid byggnadsföretag i fortsättningen räkna med uppdrag för konstnärer och konsthantverkare skulle icke göras beroende av en viss gräns för byggnadskostnaderna. Ej heller skulle en fast procentsats av totalkostnaden beräknas för konstnärliga ändamål, enär möjligheten att anbringa konstverk och dylikt vore alltför skiftande vid olika byggnadsföretag. Skyldigheten att anlita bildande konstnärer och konsthantverkare skulle inte vara inskränkt till husbyggen utan utsträckas till alla byggnadsföretag, som erbjöde möjlighet till konstnärlig utsmyckning. I kostnadskalkylen för en byggnad skulle angivas storleken av den summa, som borde användas för inköp av konstverk och alster av konsthantverk, varvid dessa arbeten skulle noga specificeras. I kostnadsförslaget skulle i slutet på ett särskilt blad göras en sammanställning av alla särskilda poster i förslaget, som avsåge arbeten för konstnärer och konsthantverkare. Denna sammanställning skulle summeras och summan angivas i procent av den totala byggnadskostnaden. I den mån det enligt gällande bestämmelser tillkomme »die Landesfinanzämter» eller riksdagen för finanserna att slutgiltigt pröva och fastställa kostnadsförslagen, skulle dessa myndigheter sedan i varje särskilt fall bestämma, vilka konstnärliga arbeten som skulle utföras och vilka medel som därför skulle tagas i anspråk. Riksdagen för finanserna erinrade, att »die Reichskammer der bildenden Künste» (Rikskammaren för bildande konst) i Berlin liksom dess avdelningar i landsorten alltid stode till tjänst för rådfrågning i konstnärliga ämnen och med anvisning å lämpliga konstnärer och konsthantverkare.

För rikskammarens verksamhet redogöres nedan i samband med ett referat av vissa uttalanden å en internationell kongress i Bryssel år 1935.

Den 29 och den 30 september 1935 hölls i Bryssel på inbjudan av »Association des Artistes professionnels de Belgique» en internationell kongress, vars förhandlingar skulle gälla konstnärernas sociala ställning och fackliga intressen. Den svenska regeringen hade uppdragit åt beskickningen i Bryssel att följa kongressens förhandlingar. En redogörelse för desamma är intagen i den belgiska associationens tidskrift »Bulletin Mensuel de l'Association des Artistes professionnels de Belgique» för år 1935. Ett sammandrag

av denna redogörelse återfinnes i »Meddelanden från Kungl. Akademien för de fria konsterna 1936».

Å kongressen redogjorde representanter för ett antal länder för vad som i vederbörandes hemland gjorts för att tillvarataga konstnärernas ekonomiska och sociala intressen. Därvid lämnade en kongressdeltagare från Tyskland en redogörelse för den verksamhet, som bedrivs av den ovan omnämnda »Reichskammer der bildenden Künste», av i huvudsak följande innehåll: Kammaren inrättades den 22 september 1933 och är de utövande konstnärernas representativa organ. Rikskammaren tillförsäkrar sina medlemmar yrkesskydd. Amatörer och personer med tvivelaktig begåvning beviljas ej inträde. Endast medlemmar av kammaren äga yrkesmässigt utöva konstnärlig verksamhet. Andra konstnärer äga ej utbjuda sina arbeten till salu eller utställa dem. Härigenom ha utbuden av medelmåttig konst på marknaden nedgått högst betydligt, varigenom kammarens ledamöter erhållit större möjligheter att vinna avsättning för sina verk. Genom att kammaren fastställer arvoden — i synnerhet för arkitekter och typografiska konstnärer — undvikas de olidliga underbud, som tidigare lett till en onormalt låg prisnivå för konstverk i Tyskland. Kammaren bedriver en ganska omfattande social verksamhet. Den kan sålunda bevilja nödlidande medlemmar penningunderstöd. Ända sedan sin tillkomst har kammaren förvärvat vilohem för konstnärer i de vackraste trakterna av Tyskland. På dessa hem kunna behövande konstnärer finna en tillflykt under sommar- månaderna samt erhålla en utmärkt förplägnad gratis. Kammaren betalar dessutom resorna till och från vilohemmen. Bland övriga förmåner, som tillkomma kammarens ledamöter, kan nämnas, att de äga fritt tillträde till statens museer.

Belgien.

Å den internationella kongress i Bryssel för behandling av konstnärernas sociala ställning m. m., varom nyss talats, lämnades även en redogörelse för vissa åtgärder i Belgien i syfte att stödja det konstnärliga arbetet. Av denna redogörelse skall här lämnas ett kort sammandrag.

År 1931 stiftades »Association des Artistes professionnels de Belgique», vilken har till uppgift att främja sina medlemmars yrkesintressen. I september 1935 räknade föreningen närmare 600 medlemmar. Det övervägande flertalet utövare av bildande konst i Belgien var då anslutet till föreningen. Dess första uppgift blev att skapa en hjälpkassa till stöd för behövande konstnärer och nödställda änkor efter konstnärer. Ehuru föreningen huvudsakligen varit hänvisad till sina egna krafter, har föreningen intill den 1 september 1935 i understöd utbetalat omkring 170 000 francs. Genom föreningens förmedling tillförsäkras medlemmarna rätt till

läkarvård och sjukhusvistelse på synnerligen förmånliga villkor. Staten började snart stödja föreningens sociala strävanden. Från juni 1933 tilldelade regeringen föreningen ett årligt bidrag å 5 000 francs, vilket bidrag år 1935 höjdes till 25 000 francs. Föreningen har även annorledes försökt vara sina medlemmar till hjälp. Föreningen ombesörjer sålunda ända sedan sin tillblivelse transporter av konstnärliga arbeten mot lägsta tänkbara priser. Föreningen har utverkat rabatter för sina medlemmar hos åtskilliga affärsmän. De kunna sålunda erhålla ända upp till 30 procents rabatt vid inköp av ateljérekvisita. Även billig rättshjälp åtnjuta medlemmarna genom föreningens försorg. Föreningen har betraktat som sin huvuduppgift att verka för avsättning av medlemmarnas arbeten och att skaffa dem beställningar. I detta syfte har föreningen låtit upprätta ett register över sina medlemmar med angivande av deras specialiteter. Denna förteckning ställes till industriidkares, företagsledares och arkitekters förfogande. Genom föreningens förmedling har ett stort antal konstnärer erhållit uppdrag. 1935 års utställning i Bryssel skaffade många konstnärer sysselsättning. Föreningen har även intresserat sig för bytessystemet »Konst mot varor» och försökt skapa en ordning, som tager tillbörlig hänsyn till såväl konstnärernas som affärsmännens intressen. Till föreningens aktuella uppgifter hör grundandet av en pensionskassa för medlemmarna samt skapandet av särskilda konstnärshus med ateljéer, expeditionslokaler m. m. Föreningen har ända sedan dess bildande åtnjutit allmänhetens sympatier, vilka på olika sätt kommit till uttryck, bland annat genom bidrag till föreningens hjälpfond.

Frankrike.

Å den ovan (sid. 19) omnämnda kongressen i Bryssel redogjorde en delegat från Frankrike för vissa åtgärder, som där vidtagits för att hjälpa behövande konstnärer. Denna redogörelse hade i huvudsak följande innehåll.

I Frankrike finnas ett flertal föreningar med huvudsaklig uppgift att anordna de årliga utställningarna (les salons). De hava hjälpkassor, men dessa voro i september 1935 tömda.

År 1920 stiftades »Confédération des Travailleurs intellectuels», vilken fått en sådan anslutning, att den i september 1935 räknade 200 000 medlemmar, fördelade på 200 avdelningar. Inom detta förbund bildade konstnärerna för några år sedan en särskild sektion, en kassa för arbetslöshetsunderstöd. Konstnärerna lyckades med statens hjälp grunda en särskild arbetslöshetsfond, från vilken varje månad omkring 300 000 francs utdelas i understöd till behövande konstnärer. Organisationen av hjälpverksamheten är olika i Paris och i landsorten. Vad Paris beträffar är det staten och staden, som försör fonden med medel. I fråga om landsorten föreligga större

svårigheter att få hjälpverksamheten finansierad, då kommunernas ekonomiska ställning ofta är mindre god. Man har därför i landsorten organiserat ömsesidiga försäkringsföreningar. Arbetslöshetsunderstödet kan uppgå till 30 francs per dag. Dess storlek är beroende av vederbörandes försörjningsplikt. Försäkringsföreningarna i landsorten tilldelas från fonden anslag till arbetslöshetens bekämpande. Anslaget belopp är satt i relation till antalet arbetslösa inom föreningen. Staten bidrager med 60 à 65 procent av anslagsbeloppet. När arbetslöshetsfonden bildades, uppmanades konstnärerna i Paris att hjälpa sina nödlidande kamrater i landsorten och alla betala 5 francs i månaden till förmån för försäkringsföreningarna i landsorten. Konstsektionen inom federationen har även på annat sätt sökt bereda konstnärerna förmåner. Man har sålunda skapat billiga restauranger i Paris för konstnärer samt upprättat kliniker för dem ävensom utverkat lindringar i hyresavgifter för nödlidande konstnärer.

Enligt delegatens uppfattning hade detta hjälpsystem tyvärr visat sig behäftat med betydande olägenheter. Vanan att få hjälp utan arbete hade gjort åtskilliga konstnärer så försoffade, att de blivit oförmögna att utföra ett erbjudet arbete. Det vore därför bättre att minska den kontanta understödsverksamheten och i stället inrikta sig på att försöka skaffa sysselsättning åt de arbetslösa. Konstnärerna vänta sig många arbetstillfällen i anledning av 1937 års utställning i Paris.

Österrike.

Å den ovan (sid. 19) omtalade internationella kongressen i Bryssel upplyste en representant för Österrike, att där finnas två sammanslutningar med uppgift att tillvarataga konstnärernas yrkesintressen. Den ena är en »permanent kommitté», den andra är »Zentralverband bildender Künstler Oesterreichs». Båda samarbeta med myndigheterna och ha visat sig vara till stor nytta för konstnärerna. Understöd eller pris till konstnärer utdelas undantagslöst genom den ena eller den andra av dessa organisationer, vare sig det är staten eller enskilda som ställt medlen till förfogande. Allmänna konsttävlingar äro vanligen icke öppna för andra än medlemmar av dessa sammanslutningar.

Kap. IV. Statens byggnadsverksamhet.

Staten bedriver som bekant varje år en synnerligen omfattande byggnadsverksamhet för militära eller civila ändamål. Av riksräkenskapsverkets budgetredovisningar för budgetåren 1930/1931—1934/1935 har byggnadsstyrelsen funnit, att, när byggnadsarbeten för hovstaten, militära ändamål och de affärsdrivande verken samt underhålls- och reparationsarbeten undantagits, de verkliga utgifterna för byggnadsväsendet skulle hava varit

1930/1931 omkring	13 260 000	kronor
1931/1932	»	12 595 000	»
1932/1933	»	6 990 000	»
1933/1934	»	6 305 000	»
1934/1935	»	9 565 000	»

Summa 48 715 000 kronor

eller i medeltal 9 743 000 kronor per budgetår.

Av de större byggnadsarbeten, som handhavas av byggnadsstyrelsen, hava exempelvis under år 1935 fullbordats, bland andra, kanslibygnad vid tekniska högskolan, nybyggnad för sjöhistoriska museet, telegrafhus i Äppelviken, institutionsbyggnad vid lantbrukshögskolan i Ultuna, lantmäterikontorsbyggnad i Jönköping, landsarkivbyggnad i Härnösand samt post- och telegrafhus i Örnsköldsvik. Av tidigare påbörjade arbeten hava under 1935 pågått, bland andra, huvudbyggnad för Kungl. Maj:ts kansli, byggnader för statens historiska museum i Stockholm ävensom för statens bakteriologiska laboratorium vid Huvudsta samt nybyggnader för patologiska och hygienisk-bakteriologiska institutionerna i Uppsala. Under samma år hava påbörjats, bland annat, ämbetsbyggnad för generaltullstyrelsen i kvarteret Argus i Stockholm, nytt post- och telegrafhus i Enskede, nybyggnader för kemiska institutionen i Lund, nybyggnader för lantmäterikontoren i Karlstad och Västerås samt ny telegrafbyggnad i Ljusdal.

Med hänsyn till angelägenheten att i fall av inträdande mera betydande arbetslöshet äga kännedom om de allmänna arbeten eller beställningar, som lämpligen kunna planeras och verkställas till motverkande av sådan arbetslöshet, har statsrådet och chefen för Kungl. Kommunikationsdepartementet i början av 1936 anmodat, bland andra, byggnadsstyrelsen, järnvägsstyrelsen, generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen att till departementet inkomma med uppgifter om, bland annat, de arbeten eller beställningar, som

kunde förutses böra komma till utförande i vanlig ordning under vart och ett av budgetåren 1937/1938—1941/1942.

Byggnadsstyrelsen har genom särskilda skrivelser till de ämbetsverk och statsinstitutioner, vilkas lokalfrågor kunna bli föremål för handläggning inom styrelsen, framställt förfrågningar, huruvida för desamma föreläge eller kunde väntas uppkomma lokalbehov, som kunde föranleda framställningar om utförande under närmast kommande femårsperiod av statliga byggnadsarbeten. Sedan svar å dessa förfrågningar inkommit, har byggnadsstyrelsen i anslutning till av vederbörande framställda önskemål och förslag verkställt en närmare utredning, som fått karaktären av en allmän plan för de byggnadsarbeten, som under ovannämnda femårsperiod kunna väntas bli erforderliga för här avsedda ämbetsverk och statsinstitutioner. I denna plan äro emellertid endast upptagna till ny-, till- och ombyggnader hänförliga arbeten men däremot icke reparations- och underhållsarbeten, som bekostas av medel å statens allmänna fastighetsfonds stat. Med ledning av nämnda plan har upprättats en sammanställning, innefattande de begärda uppgifterna rörande statliga byggnadsföretag.

Enligt den av byggnadsstyrelsen nu uppgjorda femårsplanen skulle uppgifterna för statens byggnadsverksamhet, sedan byggnadsarbeten för hovstaten, militära ändamål och de affärsdrivande verken samt underhålls- och reparationsarbeten undantagits, i avrundade tal bli

1937/1938 omkring	3 750 000	kronor
1938/1939	»	12 800 000	»
1939/1940	»	14 400 000	»
1940/1941	»	10 550 000	»
1941/1942	»	5 400 000	»

Summa 46 900 000 kronor

eller i medeltal 9 380 000 kronor per budgetår.

Byggnadsstyrelsen förutser åtskilliga särdeles omfattande nyanläggningar såsom exempelvis nytt centralfängelse för omkring 4 milj. kronor, nytt sinner sjukhus för 7.2 milj. kronor, nybyggnader för karolinska institutets teoretiska institutioner för omkring 5 milj. kronor, för riksarkivet för omkring 3.5 milj. kronor, för veterinärbakteriologiska anstalten för omkring 2 milj. kronor och för gymnastiska centralinstitutet för omkring 2.5 milj. kronor.

Generalpoststyrelsen har i sin uppgift till kommunikationsdepartementet angående arbeten för postverkets behov under budgetårsperioden 1937/1938—1941/1942 i 20 punkter redovisat de olika byggnadsarbeten, som under nämnda tid kunde tänkas bli utförda, varvid styrelsen angivit de beräknade kostnaderna för en del av dessa arbeten. Bland dem kan nämnas uppförande av nytt postgirohus i Stockholm, som beräknas draga en kostnad av 1.4 milj. kronor. Järnvägsstyrelsen har i sin motsvarande uppgift upp-

skattat kostnaderna för husbyggnader under samma femårsperiod till 1.2 milj. kronor. Telegrafstyrelsen har uppgivit, att större arbetsobjekt såsom uppförande av nya stationshus komme att såsom hittills i betydande omfattning ingå i de normala arbetsplanerna under de närmaste fem budget-åren men att kostnaderna för ifrågakvarande arbeten icke kunde i förväg angivas.

De sakkunniga vilja vidare erinra, att den innevarande år beslutade försvarsorganisationen innebär, att ett stort antal byggnader skola uppföras för försvarsväsendets behov såsom kaserner, tjänstebostäder, ekonomibyggnader, förrådsbyggnader, hangarer, garage m. m. En förteckning över de erforderliga byggnadsarbetena återfinnes (å sid. 178 ff.) i särskilda utskottets utlåtande nr 1 vid 1936 års riksdag. De beräknade byggnadskostnader-
na uppgå till följande sammanlagda belopp:

För lantförsvaret	kronor	7 591 000
» sjöförsvaret	»	5 838 000
» flygvapnet	»	23 843 000
» gemensamt ändamål (försvarsväsendets kemiska anstalt)	»	540 000
	Summa kronor	37 812 000

Dessa byggnadsarbeten beräknas vara i huvudsak färdigställda under budgetåret 1939/1940, vissa arbeten för flygvapnet dock först under budgetåret 1940/1941.

Kap. V. Statens konstråd.

Såsom de sakkunniga i inledningskapitlet framhållit synes ledningen av statens konstfrämjande verksamhet böra anförtros ett för ändamålet inrättat organ, förslagsvis benämnt Statens konstråd. Fördelarna med ett centralt organ torde ligga i öppen dag. Endast härigenom torde nämligen statens konstfrämjande verksamhet planmässigt kunna utvecklas och nödig kontroll över densamma upprätthållas. Inrättandet av ett konstråd är i flera hänseenden en förutsättning för genomförandet av de sakkunnigas förslag. De sakkunniga vilja i detta sammanhang erinra, att Kungl. Akademien för de fria konsterna i sitt i inledningen återgivna yttrande över en framställning från konstnärshåll om anslag till det kvalificerade konstnärliga arbetets stöd förklarar sig ha kommit till den uppfattningen, att frågan, på vad sätt dylikt anslag borde omhänderhavas och fördelas, borde läggas i händerna på en för ändamålet särskilt utsedd nämnd. I utredningsdirektiven har också framhållits, att det måhända skulle visa sig behöfligt att tillskapa ett särskilt organ att omhänderhava vissa uppgifter i den ifrågasatta statliga konstfrämjande verksamheten.

Konstrådet måste givetvis vara väl kvalificerat för sina uppgifter och följaktligen äga en ingående kännedom om landets konstliv. Det måste anses vara av synnerlig vikt, att konstrådet uppbäres av förtroende från konstnärernas sida. De sakkunniga ha ingående dryftat frågan om den lämpligaste sammansättningen av konstrådet. Enligt de sakkunnigas mening bör konstrådet bestå av sju ledamöter, varav sex tillsätts av Kungl. Maj:t och den sjunde väljes av de sålunda utsedde, enligt följande plan:

1) *En av Kungl. Maj:t utsedd ordförande.* Denne bör vara en person med intresse för bildande konst och helst även hava förutsättningar att främja lösningen av de ekonomiska frågor, som beröra konstrådets verksamhetsområde.

2) *En representant för byggnadsstyrelsen (arkitekt),* utsedd av Kungl. Maj:t efter förslag av styrelsen.

3)—6). *Två målare och två skulptörer.* Kungl. Akademien för de fria konsterna samt en representativ sammanslutning av konstnärer beredas tillfälle att vardera föreslå minst två målare och minst två skulptörer, lämpliga att vara ledamöter av rådet. Avgivas dylika förslag, har Kungl. Maj:t att av de föreslagna personerna utse en målare och en skulptör för vardera förslagsställaren. En förutsättning för detta förslag är givetvis, att

det bildas en organisation av landets konstnärer, som utgör en ur kvalitativ synpunkt tillfredsställande representation och i sig innesluter beaktansvärda riktningar inom konstlivet.

7) *En person, som, ehuru icke konstnär, gjort förtjänstfulla insatser i konstlivet.* Denne bör utses av de av Kungl. Maj:t tillsatta ledamöterna. Dessa hava härigenom fått möjlighet att komplettera sig med en museiman, en konstkritiker eller annan lämplig person.

Konstrådets ledamöter böra utses för tre år i sänder. För att möjliggöra en kontinuerlig förnyelse av rådet torde dock till en början vissa ledamöter böra tillsättas för kortare tid än tre år. I syfte att öka möjligheterna för representanter för olika konstarter och konstriktningar att vinna inträde i rådet torde böra föreskrivas, att avgående ledamot, som är målare eller skulptör (ledamöterna under 3)—6) ovan), icke omedelbart kan på nytt utses till ledamot av rådet.

I rådet böra ärenden kunna prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra om tre av dem äro ense om slutet. Vid förfall för den av Kungl. Maj:t förordnade ordföranden bör rådets äldste närvarande ledamot inträda i hans ställe och leda rådets förhandlingar. Vid lika röstetal bör ordföranden äga utslagsröst.

Sekreterare åt rådet bör förordnas av Kungl. Maj:t, som därtill kan utse någon av ledamöterna. Då sekreteraren bör ha till uppgift, bland annat, att bereda och föredraga å rådets prövning ankommande ärenden, torde det vara av synnerlig vikt, att till sekreterare utses en person, som är väl förtrogen med den nutida svenska konsten.

Enligt de sakkunnigas mening böra konstrådets ledamöter och sekreterare åtnjuta årligt arvode för sitt arbete. Det stöter givetvis på stora svårigheter att i förväg bilda sig en uppfattning om rådets arbetsbörda. Denna torde komma att växla högst avsevärt under olika år. De av de sakkunniga nedan föreslagna ersättningarna åt rådets ledamöter och sekreterare kunna därför efter en tids erfarenhet av rådets verksamhet visa sig mindre väl avvägda och böra bliva föremål för jämkning. Det årliga arvodet till rådets ledamöter torde till en början böra bestämmas till 1 000 kronor för ordföranden och 500 kronor för annan ledamot. Konstrådets sekreterare torde få ägna avsevärd tid åt de ärenden, som ankomma på rådet. De sakkunniga förutsätta emellertid, att han skall kunna förena sitt arbete i rådet med annan avlönad sysselsättning. Framtiden får visa, huruvida sekreterarens arbetsuppgifter i rådet bliva så omfattande, att han bör vara helavlönad. Enligt de sakkunnigas mening bör sekreterarens årsarvode till en början lämpligen kunna bestämmas till 3 000 kronor.

De sakkunniga anse sig icke behöva räkna med lokalkostnader för konstrådet, som för sina sammanträden torde kunna få disponera rum i departement eller ämbetsverk.

Till konstrådets förfogande torde böra ställas ett reservationsanslag å 2 000 kronor för expenser, resor och dagtraktamenten. Konstrådet bör berättigas att självt företaga eller åt någon av sina ledamöter eller åt sekreteraren uppdraga att göra resa, som betingas av rådets verksamhet, varvid resekostnadsersättning bör utgå av de till rådets förfogande ställda medlen.

De samfälliga årliga utgifterna för konstrådet skulle alltså enligt de sakkunnigas förslag bliva:

Arvode åt ordföranden	kronor	1 000
Arvode åt övriga sex ledamöter, tillhopa	»	3 000
Arvode åt sekreteraren	»	3 000
Expenser, resor och traktamenten (reservationsanslag)	»	2 000

Summa kronor 9 000

Konstrådet bör givetvis lyda under ecklesiastikdepartementet. Av de följande kapitlen i detta betänkande framgå de närmare arbetsuppgifter, som enligt de sakkunnigas mening böra givas konstrådet.

Kap. VI. Konstnärlig utsmyckning av statliga nybyggnader.

De sakkunniga hava i inledningskapitlet framhållit, att statliga byggnader i betydande utsträckning äro i behov av konstnärlig utsmyckning. I några fall hava sådana byggnader kommit i åtnjutande av konst. De sakkunniga hava i nedanstående uppställning återgivit vissa inhämtade uppgifter rörande kostnaderna för konstnärliga ändamål i fråga om ett antal statliga byggnader, varjämte motsvarande uppgifter lämnats för några kommunala och enskilda byggnader.

<i>Byggnad:</i>	<i>Byggnadskostnad:</i>	<i>För konstnärlig utsmyckning:</i>	<i>Kostnad för konstnärlig utsmyckning i procent av byggnadskostnaden.</i>
Stockholms konserthus	5 700 000: —	150 563: —	2.6
Göteborgs konserthus	c:a 2 600 000: —	137 000: —	5.3
Högalidskyrkan i Stockholm .	2 800 000: —	71 889: —	2.6
Tekniska högskolan i Stockholm	4 120 000: —	c:a 90 000: — (ej natursten och dess huggning, ej heller Milles' fontän)	2.2
Tekniska högskolans kansli i Stockholm	481 000: —	4 700: —	1.0
Stockholms högskolas juridiska institution	c:a 870 000: —	c:a 39 000: —	4.5
Göteborgs posthus	7 789 800: —	34 000: —	0.4
Posthus i kv. Blåmannen i Stockholm	1 513 200: —	9 600: —	0.6
Generalitetshuset i Stockholm	3 823 800: —	27 550: —	0.7
Katarina realskola i Stockholm	1 600 000: —	27 000: —	1.7
Olofslunds folkskola i Stockholm	1 100 000: —	18 000: —	1.6
Lifförsäkringsaktiebolaget Thules hus vid Kungsträdgårdsgatan i Stockholm	c:a 1 500 000: —	c:a 56 000: — (ej natursten och dess huggning)	3.7
Stockholms Enskilda Banks byggnad vid Kungsträdgårdsgatan i Stockholm	3 100 000: —	56 000: —	1.8

När det gäller att taga ställning till frågan, vid vilka statliga nybyggnadsföretag konstnärlig utsmyckning bör äga rum, torde någon ledning kunna hämtas ur de av Kungl. Maj:t den 26 november 1926 fastställda reglerna för beräkning av ersättning till arkitekter, vilka utan att vara fast anställda anlitas vid statliga husbyggnadsföretag. Enligt dessa regler skall arkitektarvodet som regel bestämmas genom att multiplicera byggnadens volym i kubikmeter med det arkitektarvode per kubikmeter byggnadsvolym, som i en stigande skala i reglerna utsatts för följande grupper av byggnadsföretag:

Grupp 1: lagerskjul, redskapsbodan och liknande byggnader av enkel beskaffenhet, enklare förrådshus och uthusbyggnader av olika slag.

Grupp 2: magasin och förrådshus av bättre slag, garage, hangarer, stall- och ladugårdsbyggnader samt enklare ekonomibygnader.

Grupp 3: stall- och ladugårdsbyggnader av bättre slag samt enklare slag av bostäder, marketenterier, ridhus, samlingslokaler, gymnastik- och sportlokaler.

Grupp 4: förplägnadsanstalter, manskapskaserner, verkstads- och fabriksbyggnader, gymnastik- och sportlokaler av bättre slag samt enklare boställshus.

Grupp 5: arbetshem och uppfostringsanstalter, enklare folkskolehus, fängelser, lantmäterikontor, tjänstemannabostäder och villabyggnader samt enklare slag av post- och telegrafhus, stationsbyggnader och tullhus.

Grupp 6: post- och telegrafhus, stationsbyggnader, tullhus, riksbankshus, enklare arkiv- och ämbetsbyggnader, landstatshus, folk- och elementarskolor, seminarier, vård- och undervisningsanstalter för sinnesslöa, hospital, enklare sjukhusbyggnader, samlingslokaler av bättre slag samt mera påkostade bostadshus.

Grupp 7: arkiv- och ämbetsbyggnader, administrations-, kansli- och kontorsbyggnader, enklare domstolsbyggnader, sjukhusbyggnader av bättre slag, sanatoriebyggnader, laboratoriebyggnader samt köks-, tvätt- och badinrättningar.

Grupp 8: domstols- och förvaltningsbyggnader, bibliotek, församlingshus och liknande byggnader, högskolor och museer.

Grupperna 9 och 10: byggnader med stora fordringar på konstnärlighet, monumentalitet och teknisk fulländning, såsom teatrar, konsertlokaler, kyrkor, vissa domstols- och förvaltningsbyggnader, vissa högskolor och museer, bank- och börsbyggnader m. fl.

Det övervägande flertalet av de i grupperna 6—10 i arkitekttaxan omnämnda byggnaderna torde enligt de sakkunnigas mening som regel böra komma i fråga för konstnärlig utsmyckning. I åtskilliga fall torde jämväl vissa av de i grupperna 4 och 5 upptagna byggnaderna såsom exempelvis

manskapkaserner, gymnastik- och sportlokaler samt uppfostringsanstalter utgöra lämpliga objekt för prydnad med konst. De sakkunniga anse, att kostnaden för sådan utsmyckning bör bestämmas efter kalkyl för varje särskilt fall under hänsynstagande till byggnadernas arkitektur, ändamål och belägenhet. Att generellt i byggnadskostnaden inräkna viss procent (exempelvis 2 procent) för konständamål är en metod, som icke tar tillbörlig hänsyn till det skiftande behovet av konst och som de sakkunniga till följd härav anse sig icke kunna förorda. Det synes de sakkunniga uppenbart, att en högskola eller ett museum som regel kräver en mera omfattande konstnärlig utsmyckning än exempelvis en för samma kostnad uppförd kontorsbyggnad. Vidare må framhållas, att två byggnader för liknande ändamål och av samma ungefärliga storleksordning kunna på grund av särskilda förhållanden såsom exempelvis olika belägenhet i stadsbilden vara mycket olika lämpade för prydnad med konst. Därest en byggnad ifrågakommer för konstnärlig utsmyckning, bör enligt de sakkunnigas mening kostnaden härför endast undantagsvis sättas så lågt som till 1 procent av byggnadskostnaden.

Förfarandet. Vid planerandet av en offentlig byggnad bör byggnadsstyrelsen, järnvägsstyrelsen, medicinalstyrelsen eller annan myndighet, som närmast är att betrakta som byggherre, efter samråd med konstrådet utarbeta en preliminär plan rörande utsmyckningen av byggnaden samt kostnaden därför. Sedan statsmakterna ställt medel till förfogande för byggnadsföretaget, utarbetas planen för utsmyckningen närmare av byggherren efter samråd med konstrådet. I händelse av skiljaktiga meningar underställes frågan Kungl. Maj:ts prövning.

För konstnärliga arbeten av viss storleksordning i fråga om kostnaderna, förslagsvis för arbeten dragande en kostnad av minst 10 000 kronor, anordnas allmänna tävlingar. Beträffande andra konstnärliga arbeten anordnas tävlingar för inbjudna konstnärer, göras beställningar eller företagas direkta inköp.

Vid tävlingar tillsättes på föranstaltande av konstrådet en *jury* om 5 personer av följande sammansättning:

- 1) arkitekten för byggnaden,
- 2) en medlem av konstrådet, utsedd av rådet,
- 3) en på orten allmänt betrodd person, utsedd av byggherren,
- 4 och 5) två målare vid måleritävlingar, respektive två skulptörer vid skulpturtävlingar. Dessa personer tillsätts av konstrådet på förslag av representativ konstnärssammanslutning i orten eller i geografisk närbelägenhet av densamma.

De sakkunniga vilja i anslutning till detta förslag erinra, att i de av Kungl. Akademien för de fria konsterna utarbetade »Regler till ledning vid anordnandet av måleri- och skulpturtävlingar» uttalas om prisnämnd, att i de fall, då bedömandet icke överlåtes åt *en* person, nämnden bör vara så sammansatt, att mer än hälften utgöres av målare vid måleritävlingar och av skulptörer vid skulpturtävlingar. De sakkunniga vilja i anslutning härtill framhålla, att, därest en majoritet av målare eller skulptörer i juryn anses lämplig, vilket i allmänhet torde vara fallet, konstrådet bör såsom representant för rådet i juryn insätta en målare respektive skulptör.

Juryn uppgör programmet för tävlingen, vilket underställes konstrådet för godkännande, varigenom en enhetlig och för de intresserade parterna betryggande praxis åstadkommes. Konstrådet torde härvid sannolikt i åtskilliga hänseenden följa konstakademiens ovannämnda regler för svenska måleri- och skulpturtävlingar.

Tävlingsarbetena granskas av juryn, som avgör tävlingen och till konstrådet avger förslag rörande arbetenas utförande. Konstrådet blir genom juryns tävlingsutlåtande samt genom sin representant i juryn väl under rättat om juryns synpunkter på tävlingsarbetena. Konstrådet och byggherren besluta i samråd, huruvida något förslag skall utföras. Hava byggherren och konstrådet olika meningar i frågan, underställes densamma Kungl. Maj:t. Byggherren tecknar eventuella kontrakt med vederbörande förslagsställare efter konstrådets hörande. Konstrådet utser inom eller utom sin krets en representant att jämte byggherren övervaka planens konstnärliga och ekonomiska genomförande. Som regel torde väl någon medlem av juryn, exempelvis konstrådets egen representant i juryn, komma i fråga för sådant uppdrag.

I de fall, då tävlingar ej anordnas, bör det ankomma på konstrådet att efter byggherrens hörande verkställa inköp eller göra beställningar.

Konstrådet bör givetvis ägna konstutställningar stor uppmärksamhet. I likhet med vad som sker i Amerikas förenta stater torde personer, som deltagit i tävlingar med förtjänstfulla arbeten utan att få dessa antagna till utförande, komma i fråga vid inköp eller beställningar.

Kap. VII. Böra lotterimedel disponeras för konstnärliga ändamål?

Lotterimedlen härröra från penninglotterier, som regelbundet anordnas varje månad. Från och med lotteriet med dragning i september 1936 är antalet lottsedlar 280 000 à 10 kronor per styck, avgiften för stämpel ej inbegripen, samt vinstsumman 2 145 000 kronor.

Humanistiska fonden erhåller de s. k. överskottsmedlen av dragningarna (outtagna vinster, vissa ränteinkomster m. m.) från och med december 1927. Därjämte tilldelas Humanistiska fonden av behållningen i varje ifrågasvarande lotteri från och med dragningen i oktober 1931 10 000 kronor, alltså 120 000 kronor för varje år. Fonden är bildad av dessa lotterimedel. Enligt det den 15 juni 1935 av Kungl. Maj:t fastställda reglementet för fonden, gällande för tiden den 1 juli 1935—den 30 juni 1940 (viss ändring i reglementet genom Kungl. Maj:ts brev den 30 april 1936), står fonden under förvaltning av Kungl. Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademien. Förvaltningen, som skall vara helt skild från akademiens övriga fondförvaltning, ombesörjes av tre ekonomidelegerade, av vilka en utses av Kungl. Maj:t och två av akademien. Fondens avkastning skall användas till att i olika hänseenden främja de humanistiska vetenskaperna. Fördelningen av tillgängliga medel verkställs av en nämnd, som består av ordförande, vice ordförande och två ledamöter, samtliga förordnade av Kungl. Maj:t, samt ytterligare sex ledamöter, av vilka akademiens båda klasser utse vardera tre. Till ledamöter skola utses personer, kända för allmänna humanistiska intressen, samt sådana forskare inom humanistiska vetenskaper, vilka gjort sig kända för humanistiska intressen även utom egna specialområden. Enligt revisionsberättelsen rörande granskning av Humanistiska fondens räkenskaper och förvaltning för år 1935 utgjorde fondens kapital vid detta års utgång 4 236 895 kronor 37 öre. Fonden har under år 1935 tillförts lotterimedel till ett belopp av 628 243 kronor 75 öre. Fonden hade under samma år en ränteinkomst av 170 206 kronor 35 öre. Enligt Humanistiska fondens nämnds verksamhetsberättelse för år 1935 beslöt nämnden under detta år utdela 46 olika anslag å tillhoppa 133 437 kronor. 105 ansökningar förelågo.

I Kungl. Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademiens skrivelse den 21 maj 1927 till Kungl. Maj:t, vari tanken på bildandet av en fond till främjande av humanistisk forskning framfördes, hemställdes, bland annat, att Kungl. Maj:t i samband med beslut om de penninglotterier, vartill fram-

deles kunde komma att lämnas koncessioner, måtte förordna, att överskottsmedlen i dessa lotterier måtte överlämnas till akademien för bildande av en fond, benämnd Humanistiska fonden, »intill dess fonden uppnått den storlek, att den rimligen kan anses fylla det behov, för vilket den är avsedd». Genom beslut den 22 oktober 1927 förordnade Kungl. Maj:t, att det överskott, som kunde uppstå å vissa angivna dragningar i penninglotterier, skulle utbetalas till akademien för bildande av en under akademiens förvaltning stående fond. I sitt yttrande till statsrådsprotokollet före detta beslut yttrade föredragande departementschefen, statsrådet Hamrin, att den ifrågasatta fonden måste uppbringas till ett avsevärt belopp, för att det med fonden avsedda ändamålet skulle kunna uppnås, samt att det påtagligen vore omöjligt att på förhand ange någon viss siffra som slutmål. Departementschefen ville såsom jämförelse erinra om de siffror, han i statsrådsprotokollet angivit beträffande motsvarande fonder i Danmark och Norge.

Enligt de av Kungl. Maj:t lämnade tillstånden att anordna lotterier skola av behållningen av lotterierna mycket betydande belopp utbetalas till ändamål, varom Kungl. Maj:t förklarar sig senare vilja fatta beslut. För de senast förflutna budgetåren ha 2 milj. kronor av dessa lotterimedel tagits i anspråk för budgetändamål. För det nu löpande budgetåret skall emellertid endast 1 milj. kronor av lotterimedel disponeras härför. Samtidigt har nämligen beslutats, att av de rikligt flödande tipsmedlen 1 milj. kronor skall tagas i anspråk för allmänna budgetändamål.

Av de lotterimedel, Kungl. Maj:t sålunda förbehållit sig och som icke disponeras i riksstaten, beviljar Kungl. Maj:t varje år bidrag för olika ändamål. Redogörelse för dessa bidrag lämnas i de årliga berättelserna om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit. Av dessa berättelser framgår, att år 1935 74 olika bidrag beviljades av lotterimedel med sammanlagt 5 066 800 kronor samt att motsvarande belopp voro år 1934 4 227 078 kronor 67 öre, år 1933 4 605 200 kronor, år 1932 5 594 000 kronor och under tioårsperioden 1922—1931 sammanlagt 46 637 945 kronor 64 öre. Bidrag ha i stor utsträckning lämnats teatrar, orkesterföreningar, museer, folkhögskolor, hembygdsföreningar, arbetsstugor m. fl. Kommuner ha i vissa fall fått anslag. Sålunda beviljades Malmö under åren 1926—1935 sammanlagt 1 milj. kronor för om- och tillbyggnad av Malmöhus slott till museum m. m. Vidare beviljades år 1933 Gävle 100 000 kronor för byggnad för bibliotek, konsert- och föreläsningssalar m. m. och Trälleborg 6 000 kronor för konservering av klosterkyrka samt år 1932 Falun 175 000 kronor för medborgarhus och Ystad 50 000 kronor för byggnad för konstmuseum m. m. Enköping erhöll åren 1931 och 1932

sammanlagt 36 000 kronor för restaurering av klosterruin m. m. Av övriga beviljade medel av intresse i förevarande sammanhang torde böra nämnas anslag till nämnden för inköp av konstverk år 1923 282 984 kronor 11 öre, till föreningen nationalmusei vänner år 1924 100 000 kronor, till riksförbundet för bildande konst åren 1930, 1932 och 1935 sammanlagt 145 000 kronor, till föreningen svensk konst för varor u. p. a. åren 1932 och 1933 sammanlagt 20 000 kronor, till strindbergskommittén år 1933 25 000 kronor samt till arbetsutskottet för resande av ett Engelbrektsmonument i Arboga år 1935 18 000 kronor.

De sakkunniga vilja i detta sammanhang bringa i erinran, att statsrådet och chefen för Kungl. Handelsdepartementet den 30 december 1935 jämlikt Kungl. Maj:ts samma dag givna bemyndigande tillkallat tre personer att inom departementet biträda med verkställande av utredning rörande inrättande av ett statslotteri m. m. I direktiven för de sakkunnigas arbete framhålles, bland annat, att vid övervägande av fördelar och olägenheter av att ersätta det nuvarande penninglotteriet med ett rent statslotteri borde särskild hänsyn även tagas till de konsekvenser, som en sådan anordning skulle medföra i avseende å sättet för disponerandet av de inflytande lotterimedlen.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen hava under de gångna åren lämnats åtskilliga anslag av lotterimedel för främjande av den bildande konsten. Enligt de sakkunnigas mening tala emellertid starka skäl för att lotterimedel tagas i anspråk för konstnärliga ändamål i större omfattning och samtidigt efter mera enhetliga grunder än vad hittills varit fallet. Lotterimedlen inflyta från olika delar av vårt land, och det synes de sakkunniga skäligt, att den konstfrämjande verksamhet, som de sakkunniga åsyfta, kommer att beröra hela landet. Såsom de sakkunniga i annat sammanhang framhållit äro kommunala byggnader av mera monumental karaktär såsom exempelvis skolor och sjukhus ofta väl lämpade för konstnärlig utsmyckning. De sakkunniga tänka sig, att kommuner, framför allt sådana med mindre god ekonomi, skulle kunna erhålla bidrag för dylika byggnaders samt för offentliga öppna platsers prydnad med konstverk. Anslag skulle emellertid som regel tilldelas kommuner endast under den förutsättning, att kommunerna själva svarade för en del, förslagsvis minst en tredjedel, av kostnaden för den utsmyckning, varom vore fråga. Även enskilda sammanslutningar med samhällsgagnande verksamhet såsom kulturella och sociala föreningar av olika slag (teater-, orkester-, musei-, hembygds-, föreläsningsföreningar m. fl.) skulle efter ansökan kunna tillerkännas anslag för anskaffande av konst till byggnad eller lokal, som disponeras av vederbörande sammanslutning. Lotterimedel torde även böra få tagas i anspråk

för inköp av konstverk för redan uppförda eller påbörjade statliga byggnader. Endast undantagsvis synas bidrag böra lämnas även för planerade statliga nybyggnaders prydnad med konstverk, exempelvis för inköp av stafflikonst. I fråga om sådana nybyggnader utgå nämligen de sakkunniga från att i själva byggnadsanslaget upptagas lämpliga belopp för konstnärlig utsmyckning.

Ledningen av den konstfrämjande verksamhet, varom här talas, synes böra anförtros Statens konstråd. De sakkunniga föreslå, att för ändamålet tillskapas en fond av lotterimedel, förslagsvis benämnd Fonden för främjande av bildande konst, vilken fond skall stå under konstrådets förvaltning. Fonden tillföres årligen 200 000 kronor av lotterimedel. Endast avkastningen får disponeras för utdelning, och densamma får tagas i anspråk redan innan fonden är färdigbildad. Fonderingen avslutas, då fonden nått en sådan storlek, att den kan beräknas lämna en årlig avkastning av 200 000 kronor. Att i förväg angiva någon viss siffra för fondens slutliga storlek torde icke lämpligen låta sig göra, då avkastningen givetvis är beroende av det vid varje tidpunkt rådande ränteläget, vilket knappast kan förutses. Innan fonden vuxit så, att dess avkastning uppgår till nyssnämnda belopp, torde konstrådet böra av lotterimedel tilldelas ett årligt utfyllnadsbelopp av sådan storlek, att detsamma jämte fondens avkastning uppgår till omkring 200 000 kronor. De ifrågasatta anslagen till konstnärliga ändamål uppgå visserligen till betydande belopp, men de torde icke behöva i någon betänkelig grad inkräkta på de övriga intressen, som bruka främjas genom anslag av lotterimedel. De sakkunniga vilja i detta sammanhang erinra, att innevarande budgetår endast 1 milj. kronor av lotterimedlen skall tagas i anspråk för allmänna budgetändamål mot 2 milj. kronor under de närmast förflutna åren, varigenom 1 milj. kronor lösgöres för andra ändamål.

De närmare bestämmelserna rörande den ekonomiska förvaltningen av den ifrågasatta fonden för främjande av bildande konst tänka sig de sakkunniga utformade i nära överensstämmelse med motsvarande stadganden i reglementet för Humanistiska fonden.

Den ekonomiska förvaltningen av fonden för främjande av bildande konst bör vara helt skild från konstrådets övriga förvaltning och ombesörjas av tre ekonomidelegerade, av vilka två utses av Kungl. Maj:t och en av konstrådet. Ekonomidelegerade utses för en tid av fem år.

Ekonomidelegerade böra hava

att å konstrådets vägnar mottaga de konstrådet tilldelade anslagsbeloppen samt ombesörja räntebärande placering av de för kapitalisering avsedda medlen;

att i god tid före varje kalenderår beräkna storleken av den summa, som

finnes disponibel för utdelning under året, samt därom lämna konstrådet underrättelse;

att verkställa beslutade utbetalningar; samt

att föra fullständiga räkenskaper över de delegerades förvaltning ävensom till konstrådet årligen före den 15 februari avlämna berättelse över nästföregående års förvaltning.

Fondens medelplacering torde, i likhet med vad som gäller för Humanistiska fonden, böra ske genom inköp av vissa slag av obligationer, genom utlämnande av lån under vissa villkor eller genom insättning på depositions- eller därmed jämförlig räkning i bankinrättning, vars bolagsordning blivit av Kungl. Maj:t fastställd.

Fördelningen av tillgängliga medel verkställas av konstrådet. Utdelning av anslag från fonden bör äga rum i regel en gång om året. Ansökning om sådant anslag inlämnas till konstrådet. Vid anslagens fördelning äger konstrådet fullständig frihet inom ramen för de tillgängliga medlen. Den må ock bestämma villkor för åtnjutande av beviljat anslag. Vederbörande böra sålunda kunna förklaras skyldiga att underkasta sig den kontroll över arbetenas utförande, som konstrådet kan komma att föreskriva. Rådets beslut om utdelning av anslag må icke överklagas. Rådet bör äga besluta, att viss del av de under året för utdelning tillgängliga medlen må reserveras till en följande utdelning.

Kap. VIII. Böra tipsmedel disponeras för konstnärliga ändamål?

Med stöd av förordningen den 7 juni 1934 (nr 237) angående vadhållning i samband med tävlingar medgav Kungl. Maj:t genom resolution den 24 september 1934 ett då under bildning varande aktiebolag, vars verksamhet skulle hava till föremål att anordna vadhållning i samband med tävlingar och bedriva annan därav föranledd verksamhet, rätt att, sedan bolaget blivit i vederbörlig ordning bildat och inregistrerat, intill den 1 juli 1936 för allmänheten anordna dylik vadhållning, dock ej i samband med hästtävlingar.

Såsom villkor för att bolaget, som sedermera färdigbildats samt inregistrerats under firma aktiebolaget Tipstjänst med ett aktiekapital av högst 45 000 kronor, skulle komma i åtnjutande av detta medgivande föreskrevs, bland annat, att av de vid vadhållning inflytande insatsbeloppen 50 procent skulle användas som vinstutdelning till de i vadhållningen deltagande och högst 30 procent få disponeras för bolagets omkostnader, att av bolagets årsvinst 10 procent skulle avsättas till reservfond, intill dess denna uppginge till 50 000 kronor, att av de till utdelning tillgängliga medlen finge till aktieägarna årligen utdelas högst 5 procent å aktiebeloppet samt att vad som återstode av bolagets årsvinst efter avsättning till reservfond och utdelning till aktieägare skulle användas »till idrottens främjande» på sätt Kungl. Maj:t skulle framdeles bestämma. Genom resolution den 29 maj 1936 medgav Kungl. Maj:t bolaget förlängd rätt att anordna vadhållning till den 1 juli 1941 på i stort sett enahanda villkor som förut, dock skulle högst 25 procent av insatsbeloppen få disponeras för bolagets omkostnader. Vad som återstode efter avsättning till reservfond, lämplig skattereserv och utdelning till aktieägare skulle användas på sätt Kungl. Maj:t framdeles bestämde, »huvudsakligen till idrottens främjande».

Under bolagets första verksamhetsperiod, som omfattade tiden den 4 oktober 1934—den 30 juni 1935, anordnades 31 tippningstävlingar med 7 015 931 kronor 86 öre i tipsinsatser. Nettovinsten blev 2 048 547 kronor 13 öre, varav 2 250 kronor användes till 5 procents utdelning till aktieägarna, 50 000 kronor till avsättning till reservfonden och 780 000 kronor till avsättning till skattereserven, varefter återstoden, 1 216 297 kronor 13 öre, inlevererades till statsverket. Under sitt andra verksamhetsår, omfattande tiden den 1 juli 1935—den 30 juni 1936, anordnade bolaget 42 tippningstävlingar, till vilka i insatser inflöt sammanlagt 20 470 156 kronor

96 öre. Nettovinsten utgjorde 6 556 546 kronor 37 öre, varav 2 250 kronor utdelades till aktieägarna, 2 492 000 kronor avsattes till skattereserven samt återstoden, 4 062 296 kronor 37 öre, inlevererades till statsverket.

I 1935 års statsverksproposition föreslogs, att de medel, vilka det ålåge aktiebolaget Tipstjänst att inleverera till statsverket, skulle upptagas till redovisning å riksstatens inkomstsida under en härför särskilt uppförd inkomsttitel, benämnd Inkomst av vadhållning vid idrottstävlingar, varvid förutsattes, att de å inkomsttiteln inflytande medlen skulle över vederbörliga riksstatsanslag tillföras en särskild fond, varifrån sedan de belopp, som ansloges till idrottens främjande, skulle bestridas. De till ifrågavarande specialbudget hörande anslagen voro dels ett under åttonde huvudtiteln upptaget anslag till understödjande av gymnastik och idrott, dels ock ett under tionde huvudtiteln upptaget förslagsanslag till idrottens främjande.

Riksdagen anmälde sedermera i skrivelse den 25 maj 1935, nr 253, att riksdagen dels beräknat inkomsten av vadhållning vid idrottstävlingar för budgetåret 1935/1936 till 500 000 kronor, dels under tionde huvudtiteln till idrottens främjande under samma budgetår anvisat ett förslagsanslag av 400 000 kronor att utgå av inkomst av vadhållning vid idrottstävlingar, dels ock medgivit, att ett av riksdagen under åttonde huvudtiteln till understödjande av gymnastik och idrott för nämnda budgetår anvisat anslag av 100 000 kronor likaledes finge utgå av inkomst av vadhållning vid idrottstävlingar.

Genom beslut den 20 juni 1935 har Kungl. Maj:t dels förordnat, att en fond, benämnd Fonden för idrottens främjande, skulle inrättas, från vilken fond, som skulle av statskontoret förvaltas såsom diversemedelsfond, skulle bestridas de belopp, som enligt Kungl. Maj:ts bestämmande skulle anslås till idrottens främjande, dels ock anbefallt statskontoret att, i avvaktan på att medel bleve disponibla å fonden för idrottens främjande, till Sveriges olympiska kommitté av tillgängliga medel utbetala 90 000 kronor såsom bidrag till täckande av kostnaderna för förberedelser till Sveriges deltagande i olympiska spelen år 1936.

Sedermera har Kungl. Maj:t dels genom beslut den 28 juni 1935 förfogat över det under åttonde huvudtiteln uppförda anslaget å 100 000 kronor, dels ock genom beslut den 29 november 1935 från fonden för idrottens främjande beviljat understöd till ett sammanlagt belopp av 1 026 297 kronor 13 öre, därav 170 000 kronor till gymnastikändamål samt 856 297 kronor 13 öre till idrottsändamål. I sistnämnda summa ingår ett belopp å 248 200 kronor för förberedelser till och deltagande från svensk sida i 1936 års olympiska spel. Av Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut den 29 november 1935 framgår, att Kungl. Maj:t (under punkterna 21—134) beviljat understöd för idrottsanläggningar åt 114 föreningar och kommittéer. Dessa bi-

drag till idrottsanläggningar skulle av statskontoret utbetalas till Svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund, som avgivit utlåtande över ansökningarna. Riksförbundet skulle tillhandahålla vederbörande de dem tillerkända beloppen under iakttagande, bland annat, att bidragen användes på sätt föreslagits i riksförbundets utlåtande, samt att vederbörande skulle vara skyldiga dels att underkasta sig den kontroll över arbetenas utförande och medlens användning, som riksförbundet kunde komma att föreskriva, dels ock att snarast möjligt å tid, som riksförbundet ägde närmare bestämma, avgiva redovisning för understödens användning till riksförbundet. Samtliga vederbörande skulle vidare vara skyldiga att underkasta sig den granskning från riksdagens revisorers sida rörande bidragens användning, som Kungl. Maj:t kunde komma att föreskriva.

I 1936 års statsverksproposition har i enlighet med riksräkenskapsverkets, på grundval av uppgift från aktiebolaget Tipstjänst verkställda uppskattning å riksstatsförslagets inkomstsida under titeln Inkomst av vadhållning vid idrottstävlingar upptagits ett belopp av 2 250 000 kronor. Riksstatsförslaget innefattade, såsom tidigare omnämmts, att det belopp av lotterimedel, som skulle tagas i anspråk för allmänna budgetändamål, för budgetåret 1936/1937 skulle minskas från 2 milj. kronor till 1 milj. kronor, medan i stället 1 milj. kronor från tipsmedel skulle tillföras budgeten. Med hänsyn härtill föreslog Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln riksdagen att till »Avsättning till fonden för idrottens främjande» för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 1 250 000 kronor.

Riksdagen hade intet att erinra mot de gjorda inkomstberäkningarna samt anvisade på förslag av statsutskottet det begärda anslaget.

Genom särskilda beslut den 24 juli och den 25 september 1936 har Kungl. Maj:t av tipsmedel tilldelat riksidrottsförbundet, Svenska gymnastikförbundet, skolöverstyrelsen, Svenska skiddelegationen, Sveriges militära idrottsförbund och Sveriges akademiska idrottsförbund sammanlagt 333 500 kronor.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen har den statskontrollerade tippningen under sina båda första verksamhetsår nått en utveckling, som torde vida överträffa vad man vid rörelsens start haft anledning förmoda. Det är betydande vinstmedel, som av aktiebolaget Tipstjänst inlevereras till statsverket, och då det knappast finns anledning betrakta tippningen som en tillfällig företeelse, torde staten jämväl i fortsättningen kunna räkna med väsentliga intäkter från tippningsväsendet. Enligt Kungl. Maj:ts senaste tillståndsresolution skall vad som återstår av bolagets vinst efter avsättning till reservfond, lämplig skattereserv och utdelning till aktieägare användas huvudsakligen till idrottens främjande. Det synes sannolikt, att under en följd av år tipsmedel i betydande utsträckning komma

att tagas i anspråk för idrottsanläggningar. Det är givetvis av stor vikt, att dessa anläggningar, vilka årligen komma att besökas av stora människomassor, motsvara de anspråk, man har rätt att ställa på dem ur sportliga och ekonomiska synpunkter. Enligt de sakkunnigas mening böra permanenta idrottsanläggningar även från estetiska utgångspunkter fylla högt ställda krav. Vissa idrottsanläggningar såsom exempelvis fotbollsstadion, simhallar, tennishallar m. fl. äro ofta i behov av konstnärlig utsmyckning. De sakkunniga förmena, att tipsmedel i viss utsträckning böra få disponeras för våra idrottsanläggningars prydnad med konstverk. Spörsmålet, huruvida en viss anläggning bör komma i åtnjutande av konst, bör enligt de sakkunnigas mening oberoende av ansökning kunna bliva föremål för övervägande i samband med prövning av fråga om bidrag för själva idrottsanläggningen. Framställning till Kungl. Maj:t med begäran om understöd från fonden för idrottens främjande för idrottsanläggningar torde av Kungl. Maj:t, därest riks-idrottsförbundet tillstyrkt framställningen, böra remitteras till Statens konstråd för yttrande. Konstrådet föreslår då eventuellt utsmyckning av visst slag. Om så sker, torde vederbörande sökande och eventuellt riks-idrottsförbundet böra beredas tillfälle att yttra sig över konstrådets förslag. Därest Kungl. Maj:t anser anläggningen böra komma till stånd samt konstnärlig utsmyckning äga rum, bör Kungl. Maj:t, i samband med att understöd beviljas för själva idrottsanläggningen, anslå visst belopp för utsmyckning, vilket belopp bör till sin storlek avpassas så, att vederbörande sökande som regel har att svara för en del av kostnaden. Detta belopp bör av statskontoret utbetalas till konstrådet, som sedan närmare utarbetar planen rörande anläggningens prydnad och därefter bereder vederbörande tillfälle att komma med erinringar. Konstrådet skall tillhandahålla vederbörande det anslagna beloppet, varvid såsom villkor för bidragets åtnjutande bör angivas, att bidraget användes på sätt konstrådet bestämmer samt att vederbörande skall vara pliktig att underkasta sig den kontroll över det konstnärliga arbetets utförande och medlens användning, som konstrådet kan komma att föreskriva. Om en framställning avser enbart konstnärlig utsmyckning av en idrottsanläggning, torde förfarandet böra gestalta sig i huvudsaklig överensstämmelse med vad ovan angivits, dock torde riks-idrottsförbundets hörande i allmänhet icke vara erforderligt. De sakkunniga förutsätta, att tävlingar rörande utsmyckning av idrottsanläggningar komma att anordnas i de fall, sådana skolat äga rum, om anläggningen varit statlig, samt att tävlingsjuryn erhåller motsvarande sammansättning som vid tävlingar om statliga nybyggnaders prydnad med konstverk.

Kap. IX. Böra nöjesskattemedel tagas i anspråk för konstnärliga ändamål?

Enligt förordningen den 30 maj 1919 om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjestillställningar äger kommun, inom vilkens område försiggår nöjestillställning, vartill allmänheten har tillträde mot avgift, för sådan tillställning uttaga en särskild avgift, benämnd nöjesskatt. Med nöjestillställning förstås i förordningen en mångfald särskilt angivna tillställningar såsom konserter, teater- och biografföreställningar, danstillställningar, idrottstävlingar m. m. Nøjesskatten utgår i förhållande till priset på biljett eller annat bevis, som berättigar till deltagande i nöjestillställning, samt med hänsyn till tillställningens karaktär. Skatten på en teaterbiljett är sålunda relativt sett lägre än skatten på en biljett till en kapplöpning. Kommun kan emellertid — med bibehållande av det inbördes förhållandet mellan de olika skattesatserna — besluta om tillämpning av lägre skattesatser. Vidare äger kommun, när skäl därtill äro, för visst fall eller beträffande vissa slag av tillställningar medgiva befrielse från skattens utgörande eller skattebeloppets användande för det ändamål, till vars främjande tillställningen anordnats.

Förslag om ändringar i nöjesskatteförordningen i olika hänseenden hava motionsledes framförts vid åtskilliga riksdagar. I anledning av två vid 1933 års riksdag väckta motioner hemställde riksdagen i skrivelse den 9 juni 1933, nr 301, under åberopande av bevillningsutskottets av riksdagen godkända betänkande, nr 63, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning angående revision av nöjesskatteförordningen och därvid beakta vad i betänkandet anförts samt för riksdagen framlägga de förslag, som kunde av utredningen föranledas. I betänkandet framhölls, bland annat, att vid revideringen torde böra tillses, att de olika slagen av nöjestillställningar angäves så allmänt och omfattande som möjligt med hänsyn till deras art och att de särskilt uppräknade tillställningarna endast måtte tjäna som förtydligande exempel. Vid den ifrågasatta utredningen borde enligt utskottets förmenande uppmärksamhet ägnas jämväl andra delar av förordningen. Utskottet omnämnde därvid, bland annat, frågan, huruvida nöjesskatten borde göras obligatorisk.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 17, över två vid 1936 års riksdag väckta motioner om befrielse för travtävlingar och kapplöpningar från nöjesskatt erinrade bevillningsutskottet om den av 1933 års riksdag begärda utredningen om revision av nöjesskatteförordningen och förklarade sig förutsätta, att sådan utredning inom den närmaste tiden komme till stånd.

Städernas, municipalsamhällenas och landskommunernas inkomster i form av nöjesskatt framgå av nedan lämnade uppgifter, vilka äro hämtade från de av statistiska centralbyrån utarbetade, i Sveriges officiella statistik ingående publikationerna »Årsbok för Sveriges kommuner 1936», utgiven den 22 augusti 1936, och »Kommunernas finanser år 1932», utgiven den 27 februari 1936.

	1930	1931	1932	1933
Städerna	5 524 914	5 241 299	4 921 524	5 000 850
Municipalsamhällena	231 991	235 116	217 154	237 382
Landskommunerna	891 716	853 578	827 200	

Av Svenska stadsförbundets tidskrift för 1936 (häfte 1) framgår, att nöjesskatten år 1935 i städerna (112 städer) uppgått till 5 751 781 kronor 92 öre, därav i Stockholm 2 067 662 kronor 15 öre, i Göteborg 771 907 kronor 26 öre och i Malmö 453 477 kronor 56 öre. Motsvarande siffra år 1934 för städerna var enligt samma tidskrift (årgång 1935 häfte 1) 5 299 549 kronor 38 öre.

Betydelsen av nöjesskatten för kommunerna belyses av följande uppgifter, vilka äro hämtade ur den ovannämnda statistiska redogörelsen för kommunernas finanser 1932.

	Antal kommuner med influten nöjesskatt motsvarande en utdebitering (i öre per skattekrona) av						Summa berörda kommuner
	högst 1	1—10	10—25	25—50	50—100	över 100	
Landskommunerna	89	540	294	74	16	5	1 018
Städerna	—	9	90	10	—	—	109

Enligt dessa uppgifter synes nöjesskatten vara av mindre betydelse för landskommunerna än för städerna. Medan nöjesskatten 1932 för 629 landskommuner av 1 018 motsvarade ett utdebiterat belopp av högst 10 öre per skattekrona, motsvarade densamma för 100 städer av 109 ett dylikt belopp av över 10 öre.

Svenska stadsförbundet verkställde vid tiden för årsskiftet 1934—1935 en utredning angående tillämpningen av nöjesskatteförordningen. Materialet, för vilket redogörelse lämnats i förbundets tidskrift 1935 (häfte 2), hänför sig till 101 städer. I fråga om användningen av nöjesskattemedlen anföres i redogörelsen, bland annat:

I 54 av 101 städer ingår skatten nu i sin helhet direkt till stadskassan utan att reserveras för särskilda anslag. På några håll ingår skatten visserligen också direkt till stadskassan, men användningen av densamma är helt eller delvis begränsad till vissa ändamål av social eller kulturell natur. Så stödjer man i Göteborg två teatrar, och Hälsingborg understödjer sitt museum, stadsbibliotek m. m. I några städer ingår en del av skatten i stadskassan för allmänna ända-

mål, medan en del avsättes för vissa slags utgifter. Beträffande de medel, som icke »ingå i den allmänna rörelsen», förfar man rätt olika. Man avsätter alltsammans för ett visst ändamål, t. ex. ett badhus, som man i framtiden ämnar bygga, eller till årlig amortering av ett, man redan byggt med lånemedel. Eller också avsätts beloppen till en fond med viss begränsad användning, vilka medel disponeras för skilda ändamål vid årets slut eller allteftersom behov uppstår av en samlad utgift, som får täckas av nöjesskatten.

De ändamål, för vilka nöjesskattemedlen komma till användning, äro särdeles skiftande. Medan tidigare ett understödjande av bostadsproduktionen i ena eller andra formen förekom rätt ofta, uppges en liknande användning nu endast för tre städer. Det är nu mest »kulturella och sociala ändamål» det rör sig om. Ett framstående rum intaga därvid anslag till teatrar, museer, bibliotek, studiecirklar, folkhögskolestipendier etc. Önskemål av estetisk art ha tillgodosetts genom anslag till parker och planteringar, iordningställande av strandområde, skyddande av fågelbeståndet i ett genom staden flytande vattendrag, julgran på stora torget m. m. Musikintresset har stimulerats genom understödjande av orkesterföreningar, anordnande av friluftskonserter, musikundervisning i folkskola etc. Bland sociala ändamål, som kommit i åtnjutande av skatten, må nämnas nykterhetsverksamhet, barnbespisning, sjukkassor i ett par fall, dispensär, husmodersförenings hemsysterverksamhet och arbetsförmedling. Till undervisningsändamål ha anslag beviljats till skolfilm, skolresor, premier etc. I stor omfattning ha anslag utgått till såväl varmbadhus som friluftsbad.

Där skatten icke gått till särskilda ändamål, har den väsentligt medverkat till att hålla skattesatsen nere.

Enligt de sakkunnigas mening tala starka skäl för att åtminstone en betydande del av nöjesskattemedlen disponeras för kulturella eller konstnärliga ändamål. Av den förestående utredningen framgår emellertid, att i flertalet städer nöjesskatten i sin helhet ingår i stadskassan utan att reserveras för särskilda anslag. De sakkunniga vilja i förevarande sammanhang framhålla lämpligheten av att anslag lämnas av nöjesskattemedel för offentliga öppna platsers prydnad med konstverk samt för konstnärlig utsmyckning av kommunala byggnader av mera monumental karaktär, såsom rådhus, sjukhus, skolor m. fl., vilka för närvarande i stor utsträckning äro i avsaknad av konstnärlig utsmyckning. Det synes även de sakkunniga rimligt, att konst- och museiföreningar understödjas med nöjesskattemedel. Även på annat sätt torde nöjesskattemedel böra disponeras i konstfrämjande syfte. Därest, såsom riksdagen förväntar, en utredning kommer till stånd rörande revision av nöjesskatteförordningens bestämmelser, torde vid denna undersökning frågan om nöjesskattemedlens användning bliva föremål för övervägande. De sakkunniga anse sig därför icke böra för närvarande göra något ytterligare uttalande i ämnet.

Kap. X. Statens bidrag till folkskoleväsendet.

Enligt kungl. kungörelsen den 6 mars 1936 angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet, vilken kungörelse trätt i kraft den 10 mars 1936, äger skoldistrikt under vissa förutsättningar erhålla statsbidrag till bestridande av, bland annat, följande kostnader för folkskoleväsendet, nämligen för

- a) anskaffande av nya undervisningslokaler,
- b) vissa redan uppförda, distriktet tillhöriga undervisningslokaler, samt
- c) underhåll av undervisningslokaler samt tillhandahållande av inventarier, skolmöbler och undervisningsmateriel för sådana lokaler.

Såsom förutsättning för erhållande av byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler gäller, bland annat, att Kungl. Maj:t eller, då den högsta kostnadssumman för byggnadsföretaget, varå statsbidrag må beräknas, icke kommer att överstiga 10 000 kronor, vederbörande länsstyrelse lämnat tillstånd till byggnadsföretagets utförande. Byggnadsbidraget beräknas å det belopp, som motsvarar de styrkta kostnaderna för företaget, i den mån dessa icke överstiga den samtidigt med byggnadstillståndets meddelande fastställda högsta kostnadssumma, varå statsbidrag må beräknas. I den högsta kostnadssumman må inräknas allenast kostnader för klassrum och vissa andra lokaler jämte erforderliga inomhusledningar och fast inredning, den första uppsättningen inventarier till gymnastiksal, slöjdsalar och skolkök ävensom utgifterna för ritningar, arbetsledning och kontroll. Efter Kungl. Maj:ts respektive länsstyrelsens prövning i varje särskilt fall må i kostnadssumman jämväl inräknas kostnader för andra, för skoländamål avsedda lokaler såsom specialrum, samlingsalar, lärarrum och dylikt. Där emot må icke inräknas kostnader för sådana byggnadsarbeten, vilka allenast avse att sätta befintliga lokaler i bättre skick eller att giva dem en lämpligare disposition, ej heller kostnader för anskaffande, iordningställande eller inhägnande av skoltomt eller anordnande av brunn och framdragande av ledningar till skolhusbyggnader. Byggnadsbidraget för nya undervisningslokaler utgår med tre fjärdedelar av bidragsunderlaget, därest detta överstiger 5 000 kronor, samt eljest med hälften av bidragsunderlaget. Byggnadsbidraget får ej utbetalas, innan undervisningslokalerna blivit avsynade och vederbörligen godkända.

Byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler utgår under vissa förutsättningar till skoldistrikt med 150 kronor årligen under viss tid dels för varje den 1 juli 1936 befintligt, skoldistriktet tillhörigt klassrum

och gymnastikrum, som icke tagits i bruk före den 1 juli 1912, dels ock för varje klassrum och gymnastikrum, vars uppförande, utan att tillstånd enligt kungörelsen av Kungl. Maj:t eller länsstyrelsen meddelats, påbörjats men ej färdigställts före den 1 juli 1936.

Skoldistrikt äger vidare till underhåll av undervisningslokaler ävensom för tillhandahållande av skolmöbler och undervisningsmateriel åtnjuta årligt underhålls- och materialbidrag med 50 kronor för varje lokal, som tillhör distriktet, och med 25 kronor för varje av distriktet förhyrd lokal. Bidraget utgår för klassrum, specialrum, gymnastikrum, slöjdsalar och rum för undervisning i hushållsgöromål.

Denna kungörelse har utfärdats, efter det 1935 års riksdag fattat beslut i ämnet.

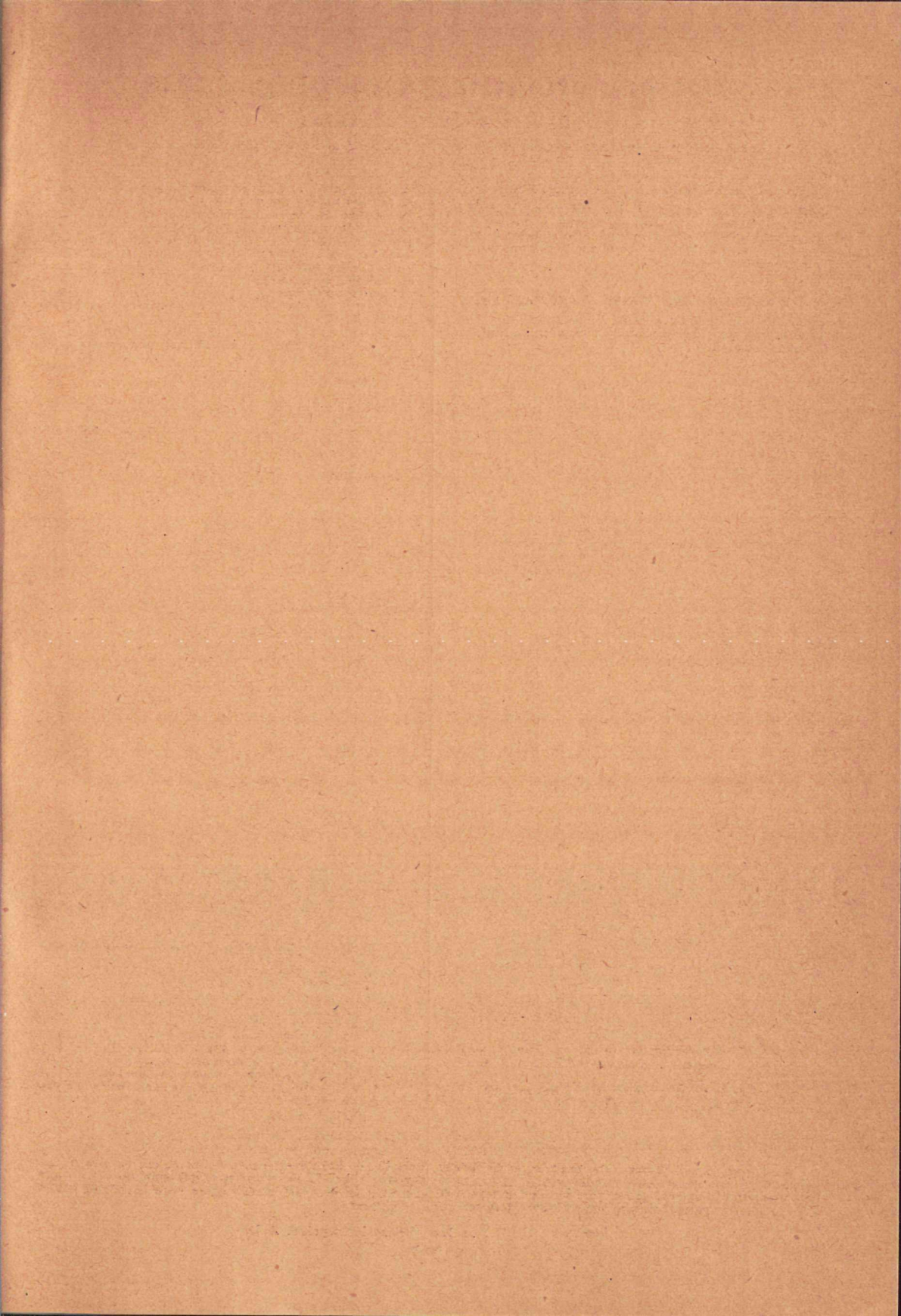
I proposition (nr 174) till 1935 års riksdag angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet framhöll föredragande departementschefen, statsrådet Engberg (sid. 78), att huru behjärtansvärt det än kunde förefalla, att staten deltog i kostnaderna för badanläggningar och andra hygieniska eller sociala anordningar, det dock av såväl principiella som statsfinansiella skäl vore nödvändigt att vid genomförandet av förevarande statsbidragssystem söka taga sikte enbart på de kostnadskategorier, som kunde sägas hava omedelbart samband med folkskoleväsendet. Departementschefen ansåg det icke vara att befara, att kommunerna skulle finnas mindre benägna att, sedan de blivit berättigade till statsbidrag för de egentliga skollokalerna, genom anordnande av berörda extra utrymmen främja lärjungarnas bästa. På förslag av statsutskottet (utlåtande nr 142 sid. 63) anslöt sig riksdagen till denna departementschefens uppfattning.

Såsom de sakkunniga förut i detta betänkande framhållit äro skolbyggnader som regel i behov av konstnärlig utsmyckning. Enligt vad som framgår av den ovan lämnade redogörelsen lämnar staten betydande bidrag till kommunernas kostnader för folkskoleväsendet. Statsmakterna hava ansett, att detta statliga bidrag bör avse endast de kostnadskategorier, som kunna sägas hava omedelbart samband med folkskoleväsendet. De sakkunniga ha icke ansett sig böra föreslå sådan ändring i ovannämnda kungörelse, att i bidragsunderlaget skall inräknas kostnad för folkskolebyggnadernas konstnärliga utsmyckning. Enligt de sakkunnigas mening torde emellertid Kungl. Maj:t och länsstyrelserna inom ramen för gällande kungörelse kunna visa tillmötesgående i fråga om sådan utsmyckning, som ingår som en fast del av själva byggnaden. De sakkunniga våga antaga, att, därest staten i ökad utsträckning anlitar konstnärer för statliga byggnaders prydnad med konstverk, många kommuner komma att känna sig manade att följa exemplet och i kostnadskalkylen för folkskolebyggnader upptaga belopp för

konstnärliga ändamål. De sakkunniga hava i ett tidigare kapitel föreslagit, att lotterimedel skola få tagas i anspråk för konstnärlig utsmyckning av kommunala byggnader, varför kommunerna i denna ordning hava möjlighet att erhålla bidrag till kostnaderna för förvärv av konst till folkskolebyggnader. De sakkunniga hava även tidigare uttalat, att nöjesskattemedel lämpligen kunna användas för skolbyggnaders prydnad med konstverk.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Skrivelse till Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet	3
Kap. I. Direktiven för de sakkunnigas arbete	5
Kap. II. Inledning	8
Kap. III. Vissa åtgärder i utlandet för att stödja konstnärlig verksamhet	14
Kap. IV. Statens byggnadsverksamhet	23
Kap. V. Statens konstråd	26
Kap. VI. Konstnärlig utsmyckning av statliga nybyggnader	29
Kap. VII. Böra lotterimedel disponeras för konstnärliga ändamål?	33
Kap. VIII. Böra tipsmedel disponeras för konstnärliga ändamål?	38
Kap. IX. Böra nöjesskattemedel tagas i anspråk för konstnärliga ändamål?	42
Kap. X. Statens bidrag till folkskoleväsendet	45

Statens offentliga utredningar 1936

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, m. m. [4]
Förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m. [17]
Utredning ang. revision av bestämmelserna om tingshusbyggnadsskyldigheten. [37]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Betänkande om socialstyrelsens organisation. [29]
Betänkande med förslag rörande förhandlingsordning för statstjänstemän. [41]

Kommunalförvaltning.

Förslag till vissa ändringar i kungl. byggnadsstyrelsens normalförslag till gatukostnadsbestämmelser enligt 49 § stadsplanelagen. [33]

Statens och kommunernas finansväsen.

Undersökningar rörande det samlade skattetrycket i Sverige och utlandet. [18]
Promemoria ang. ändring av bestämmelserna rörande kommunernas underställningsfria lånerätt. [35]
Rationaliserings- och ersättningsfrågor i samband med ifrågasatt införande av statligt brännöljemonopol. [45]
Betänkande med förslag till lönereglery för lärare vid folk- och småskolor. [48]

Politi.

Betänkande med förslag ang. revision av lagstiftningen rörande tillverkning, beskattning och försäljning av malt- drycker. [5]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Utredning med förslag rörande bidrag åt barn till ånkor och vissa invalider samt åt föräldralösa barn. [6]
Socialiseringsproblemet. Allmänna synpunkter. [7]
Ur socialiserings- »europiska» idkrets. [8]
Socialiseringsidéer och socialiseringspraxis i Sovjetunionen. 1. [9]
Betänkande ang. förlossningsvården och barnmorskeväsendet samt förebyggande mödra- och barnavård. [12]
Betänkande ang. familjebeskattningen. [13]
Betänkande ang. dels planmässigt sparande och dels statliga bosättningslån. [14]
Betänkande ang. moderskapspenning och mödranhjälp. [15]
Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1935. [21]
Betänkande ang. åtgärder för avhjälpande av de inom vissa delar av Norrbottens läns lappmark yppade missförhållanden samt rörande de kostnader som därav kunde föranledas m. m. [23]
Svensk arbetslöshetspolitik åren 1914—1935. [32]
Utredning med förslag rörande förskottering av underhållsbidrag till barn utom ättenskap m. fl. [47]

Hälsa- och sjukvård.

Betänkanen i rörande serafimerlasarettets ekonomi samt 2 rörande lasarettets ställning och verksamhet. [1]
Betänkande ang. sterilisering. [46]

Allmänt näringsväsen.

Ang. kontrollen över elektriska starkströmsanläggningar. [27]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande med förslag om vissa föreskrifter beträffande konsumtionsmjölk. [3]
Sociala jordutredningens betänkande med förslag till revision av lagstiftningen ang. avstyckning m. m. [26]

Betänkande med förslag rörande jaktlagstiftningsfrågor.
1. Förslag till lag om rätt till jakt samt jaktstadga även- som andra därmed sammanhängande författningar. [38]
Sociala jordutredningens betänkande med förslag till åtgärder för att bereda ökade möjligheter för den mindre bemedlade befolkningen på landsbygden att förena småbruk med hemindustri, hantverk, hemslöjd, pålsdjuruppfödning m. m. [39]
Betänkande med förslag till omorganisation av den med statsmedel understödda kemiska analys- och kontrollverksamheten. [40]
Betänkande med utredning och förslag rörande rikets ekonomiska kartläggning och därmed sammanhängande organisationsspörsmål ang. rikets landkarteverk. [42]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till lagstiftning ang. skyddsskogar m. m. [19]
Betänkande med förslag till lagstiftning ang. skogar å städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län. [30]

Industri.

Handel och sjöfart.

Statligt kaffemonopol. [10]
Den svenska sjöfartsnärigen. Statistisk-ekonomisk undersökning. [22]
1935 års lotsverksakkunniga. Betänkande 2. Förslag till lotsförordning. [43]

Kommunikationsväsen.

Utredning rörande förhållandet mellan land- och sjötrafikmedel. [16]
Betänkande med förslag i anledning av verkställd granskning av 1932 års trafikutrednings förslag till förordning ang. allmän automobiltrafik. [20]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Betänkande med förslag till lag ang. ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker m. m. [25]

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Förslag till psalmbok för svenska kyrkan. [11]
Kyrkogodset i Skåne, Halland och Blekinge under dansk tid. [28]
Betänkande med utredning och förslag ang. åtgärder för särskild undervisning och utbildning av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren. [31]
Utredning rörande de svenska universitets- och högskolestudenternas sociala och ekonomiska förhållanden. Bilaga till betänkande med undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena. [34]
Psalmbok för svenska kyrkan. Förslag avgivet den 29 febr. 1936, överarbetat av inom eklelesiastikdepartementet till kallade sakkunniga. [36]
Betänkande med utredning och förslag ang. sammanförande och organisation av i Stockholm befintliga arkeologiska samlingar från Medelhavsländerna och främre Orienten. [44]
Utredning med förslag ang. omorganisation av dövs- tumundervisningsväsendet. [49]
Betänkande och förslag ang. beredande av vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer. [50]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Förslag till konvention mellan Sverige och Schweiz om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar m. m. [2]
Betänkande med förslag till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och boutredning m. m. [24]